

Наша Слова

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года

№ 12 (1215) 25 САКАВІКА 2015 г.

97-я ўгодкі Беларускай Народнай Рэспублікі

З ДНЁМ ВОЛІ!

Дарагія суродзічы-беларусы! Дарагія сябры!

Ад імя Рады Беларускай Народнай Рэспублікі, віншую вас з нашым вялікім святам - Днём Волі - угодкамі таго слаўнага 25-га сакавіка 1918 года, калі беларускі народ абвясціў свету, што ён "скідае апошняе ярмо дзяржаўнай залежнасці", і што "ад гэтага часу Беларуская Народная Рэспубліка - незалежная, вольная дзяржава".

Дзякуючы адвазе і рашучасці нашых продкаў, мы ўвайшлі не як расейская губерня ў склад Савецкага Саюза, а - прынамсі на паперы - як асобная рэспубліка, а ў 1991-м годзе мы дамагліся Незалежнасці, і Рэспубліка Беларусь як дзяржава заняла сваё адметнае месца на паверхні Зямлі.

Народу нашаму прышлося перажыць шмат бедаў, і мы яшчэ іх далёка не пераадолелі. Але Беларусь жыве, і Беларусь ёсць часткай сям'і незалежных народаў.

Нажалі, імперскі цмок, на якога шмат нашых людзей перастала звяртаць увагу пад уплывам штотдзённага прамывання мазгоў маскоўскай і прамаскоўскай прапагандай, зноў разбудзіўся. Незалежнасць Беларусі зноў апынулася пад пагрозай, і ў сённяшніх умовах мы не здолеем яе абараніць без дапамогі цывілізаванага свету.

Дарагія суродзічы, любоў да свайго краю, салідарнасць між намі і нашыя паводзіны ёсць адзінай зброяй, якой валодаем, каб захаваць незалежнасць нашай Бацькаўшчыны. Толькі, калі цывілізаваны свет зразумее, што мы ёсць стары еўрапейскі народ, які нічым не розніцца ад іншых еўрапейскіх народаў, і што мы таксама заслугоўваем на еўрапейскія ўмовы жыцця ў сваёй уласнай вольнай дзяржаве, ён зверне ўвагу на нашую надолу.

Але дзеля гэтага трэба, каб іншыя народы бачылі, што мы заслугоўваем на іхні давер і іхнюю павагу. Вольны свет не можа маскоўскім папалчкікам ці саюзнікам. Нават калі мы ўважаем, што дапамога, якую аказаў Захад Украіне, была недастатковай, каб абараніць яе тэрытарыяльную цэласнасць, без салідарнасці Захаду палова Украіны была б у руках маскоўскага агрэсара. Без гэтае салідарнасці не дамо рады і мы.

Караткевіч казаў: "І адзін можа!" Дык заклікаю сёння кожнага з вас, мае дарагія суродзічы - зрабіце сваёй мэтай спрычыніцца да волі зямлі вашых продкаў і да лепшай долі вашых унукаў і праўнукаў. Каб усе мы маглі разам марыць пра тую Беларусь, пра якую марыў і Беларускі народ, калі прыняў Акт 25 сакавіка 1918 года.

Жыве Беларусь!

Івонка Сурвіла, Старшыня Рады БНР.

Сакавік 2015 г.

28 сакавіка 2015 г.

ГА "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны" праводзіць **Міжнародную канферэнцыю "Моўныя правы і іх абарона"** Канферэнцыя адбудзецца ў г. Менску па адрасе: праспект газеты "Праўда", 11, Менскі Міжнародны адукацыйны цэнтр імя Яаханэса Рау. Праезд да ст. метро "Пятроўшчына".

Пытанні для абмеркавання:

1. Праблемы моўнага заканадаўства.
2. Тэхналогіі і практыкі грамадзянскай супольнасці па абароне лінгвістычных правоў.

3. Моўная палітыка і актуальныя пытанні развіцця нацыянальных моў.

Падчас канферэнцыі плануецца выстава ідэяў і праектаў: **Тэхналогіі моўнага адраджэння.**

Пачатак канферэнцыі 28 сакавіка ў 10.00.

Рэгістрацыя ўдзельнікаў з 9.00.

Па пытанні ўдзелу ў канферэнцыі зацікаўленых асоб просьба звяртацца па тэлефоне: 8-029-6616598 (Алена Анісім). Аргкамітэт.

ISSN 2073-7033

150 гадоў з дня нараджэння Старога Ёласа

Уладзіслаў СІВЫ-СІВІЦКІ (пс. Стары Ёлас; 22 сакавіка 1865, Валожын - 30 верасня 1939, Вільня) - беларускі паэт, публіцыст, збіральнік беларускага фальклору.

Асірацеўшы ў дзесяць гадоў, пайшоў працаваць памочнікам кухара да пана. Быў кухарам, аб'езнікам, ляснічым у маёнтку Сужаны на Віленшчыне. Жыў у вёсцы Варняны Астравецкага раёна, у Вільні. У 1910 заснаваў школу пісьменнасці, у якой разам са сваімі дочкамі вучыў дзяцей грамаце. Своеасаблівым летапісам працы і побыту сялянства з'яўляецца паэма "Год беларуса" (1911).

У 1920 пераехаў у вёску Сужаны, а пазней у Шашэ-льгішкі Віленскага павета, дзе займаўся земляробствам.

З 1907 друкаваўся ў "Нашай Ніве", потым - у заходнебеларускіх выданнях. У бе-

ларускіх календарых змяшчаў вершы і вершаваныя апавяданні. Выступаў і як публіцыст. Шэраг вершаў надрукаваны ў "Анталогіі беларускай паэзіі" (1961) і ў зборніку "Беларуская дакастрычніцкая паэзія" (1969). У 1990 выдадзена кніга збораў яго публіцыстыкі "Год беларуса".

Пра Старога Ёласа трапіла сказаў Максім Гарэцкі: *"Такія паэты маюць у нашай паэзіі літаральна маральнае значэнне як песняры з мазольнаю рукою, што не толькі "з народу", але і "сам народ". Яго творы часам не вельмі складныя, але чуецца ў іх сіла самае зямлі, непасрэдна павеў самага жыцця беларускай вёскі. Яны - натуральны адростак народнай паэзіі, казак і гутарак, легендаў і жартыў"*.

Пахаваны ў Вільні на могільках Росы. На яго магіле паставілі дубовы крыж без надпісу.

У Валожыне на доме па вуліцы Савецкай, 49 змешчана мемарыяльная дошка ў гонар самабытнага паэта-земляка Старога Ёласа.

Вікіпедыя.

ВІКТАРУ ШВЕДУ - 90

Віктар Мікігавіч ШВЕД (нар. 23 сакавіка 1925, в. Мора, Гайнаўскі павет Падляскага ваяв., Польшча) - беларускі паэт, перакладчык, публіцыст, грамадскі дзеяч. Заслужаны дзеяч культуры Польшчы (1971). Сябар ТБМ.

Выпускнік Беларускага ліцэя ў Бельску-Падляскім (1946). Закончыў Акадэмію палітычных навук у Варшаве (1951), аддзяленне журналістыкі (1955) і аддзяленне беларускай

філалогіі (1969) Варшаўскага ўніверсітэта. Працаваў журналістам у "Ніве", рэдактарам у выдавецтве "Ксёння і вядза" ў Варшаве (1960-1988). Пасля выхаду на пенсію жыве ў Беластоку. Сябра Саюза польскіх пісьменнікаў, літаратурна-мастацкага аб'яднання "Белавежа".

Дэбютаваў на старонках "Нівы" ў 1957 г. Піша на беларускай і польскай мовах. Апублікаваў зборнікі вершаў "Жыццёвыя сцэжкі" (1967), "Дзяцінства прыстань" (1975), "Дружба" (Менск, 1976), "Мая зялёная Зубровія" (Менск, 1990), "Родны схоў" (1991), "Вясёлка" (1991), "Вершы Натальцы" (1998). У яго паэтычных зборніках раскрываецца тэма вернасці роднай зямлі і мове, адлюстравана драма беларускай вёскі і роднай мовы ў выніку дэнацыяналізацыі і гратэскавай правінцыйнай урбанізацыі. Піша для дзяцей.

Перакладае з беларускай, рускай, украінскай моў на польскую, з польскай - на беларускую. У перакладзе на польскую мову выйшла кніжка В. Шведа "Выбраныя вершы" (1997). Некаторыя яго вершы пакладзены на музыку.

Вікіпедыя.

23 сакавіка 2015 года

ў Менску ў сядзібе ТБМ па вул. Румянцава, 13
адкрылася выстава твораў мастака **Алеса Цыркунова**
да 97-х угодкаў
Беларускай Народнай Рэспублікі.

У Юзафа Пілсудскага ў кішэні ляжала "Дудка беларуская" Францішка Багушэвіча

У віленскай газеце "Кур'ер" (4498) у Літаратурнай калонцы, якую рэдагаваў літдзянін Юзаф Маслінскі змяшчаны артыкул без подпісу "Францішак Багушэвіч ва ўспамінах З. Наградскага" наступнага зместу:

"Віленскі адвакат Францішак Багушэвіч, які пісаў вершы пад псеўданімам Мацея Бурачка адыграў вялікую ролю ў беларускім адраджэнцкім руху. На яго творчасці ідэйна вырасла пакаленне беларусаў, якое выкавала для беларускага руху арганізацыйныя формы і зрабіла яго сталым і масавым.

Нядаўна з'явіліся ў друку "Запісы" Бел. Т-ва Навук., у якіх знаходзіцца цікавая жменя ўспамінаў пра гэтага чалавека ў артыкуле Ант. Луцкевіча пад назвай "Жыццё і творчасць Францішка Багушэвіча ва ўспамінах яго сучаснікаў". У гэтым артыкуле аўтар звяртаецца да запісаных ім успамінаў нядаўна памерлага ў Вільні вядомага сімпатыка беларусаў Зыгмунта Наградскага.

Наградскі пазнаёміўся з Фр. Багушэвічам у годзе 1893 ці 1894. Жыў Наградскі ў той час на Бяльмонце. Недалёка ад Бяльмонта, на берэзе Віленкі, было месца канспіратыўных сустрэч Наградскага з рэвалюцыйнымі дзеячамі, у тым ліку з Юзафам ("Зюкам") Пілсудскім. Адночы падчас такога спаткання Пілсудскі сказаў Наградскаму, які здаўна цікавіўся беларушчынай, што мае для яго навінку, і выняў з кішэні толькі што прывезеную з-за мяжы "Dudku bielaruskiju". Наградскі з вялікай цікавасцю накінуўся на беларускія вершы і запытаў Пілсудскага, хто іхні аўтар?

- От, такі сабе адвакатік, называецца Багушэвіч, - адказаў "Зюк".

Наградскі прасіў Пілсудскага, каб пазнаёміў яго з Багушэвічам, і "Зюк" абяцаў яму гэта зрабіць.

Але знаёмства адбылося пры іншых акалічнасцях.

Група дэмакратычнай інтэлігенцыі, да якой належаў і Наградскі, сістэматычна збіралася ў розных месцах на літаратурна-музычна-дыскусійныя вечары. На тых вечарах удзялялася месца і беларушчыне: адна пані вельмі прыгожа спявала беларускія народныя песні, дэкламавала адрывкі з беларускіх вершаў Дуніна-Марцінкевіча. На адным з такіх вечароў у доме пані Дмахоўскай неспадзявана выступіў нехта невядомы да таго часу Наградскаму, дэкламуючы беларускі верш, які пачынаўся са слоў: "Хмаркі цёмныя, мае братанкі...". Наградскі быў зачараваны дэкламацыяй.

- Хто гэта? - запытаў. Быў гэта Багушэвіч, і Наградскі тут уласна з ім і пазнаёміўся.

Сталі пріяцелямі. Сустрэчаліся прынамсі раз на тыдзень, у нядзелю, калі Наградскі не з'яўляўся ў нядзелю да Багушэвіча, той заглядаў да яго на тыдні.

Ужо з таго вынікае,

што Багушэвіч у Вільні падтрымліваў кантакт з радыкальным элементам. Калі Пілсудскі прывозіў "Dudku bielaruskiju" з-за мяжы, належыць думаць, што і друкаванне яе за мяжой было арганізавана такім самым чынам. У выбары знаёмстваў Багушэвіч быў вельмі пераборлівы. Паводле слоў Наградскага Багушэвіч, займаючыся ў Вільні адвакацкай практыкай, не меў блізкіх сувязяў ані са светам адвакатуры, ані наогул з сучасным яму грамадствам. Акрамя Наградскага, адваката Адама Карповіча і свайго крэйнага Радзевіча блізкіх стасункаў ні з кім не падтрымліваў. Выступаючы ў судзе бараніў выключна правы сялян, будучы цесна звязаным з беларускім народам.

Як выспела ў Багушэвіча яго беларуская ідэалогія?

Паводле слоў Наградскага былі для таго дзве падставы. Перш за ўсё яго грамадскі радыкалізм, яго "хлопаманства" ("мужыкаманства", *ред.*), як у той час гаварылі, не супярэчылі польскай палітычнай незалежнаскай ідэалогіі. Багушэвіч належаў да тыпу крэйнага Каліноўскаму. Ці ў час паўстання сутыкаўся ён непасрэдна з Каліноўскім - не вядома...

Другая падстава, на якой фармавалася беларуская ідэалогія Багушэвіча, былі ўкраінскія ўплывы. Багушэвіч - як гаварыў Наградскі - пачаў пісаць вершы падчас свайго побыту на ўкраіне і пісаў тады па-ўкраінску. І калі вярнуўся на радзіму, яму заставаўся толькі адзін крок да беларускага самаўсведамлення. І Багушэвіч гэты крок зрабіў. Тут, на радзіме, пачаў пісаць беларускія вершы, а свае даўнія ўкраінскія вершы спаліў, лічачы іх за малавартасныя. Тут, на радзіме - засведчыў з усёй дасведчанасцю Наградскі - у гэтай працы Багушэвіч "знайшоў сябе" і "нацыяналізаваўся", што аднак не зменшыла яго сімпатыі да польскай дзяржаўнасці.

Зыходзячы з далейшых слоў Наградскага гэтыя сімпатыі вырасталі ў Багушэвіча з антыпатыі да Расіі і ўсялякай маскоўшчыны. Багушэвіч быў палымяным прыхільнікам адраджэння Польшчы ў шырокіх межах, марыў пра тое, каб і Беларусь была з Захадам (у яго польскім аспекце) і дрыжаў ад думкі, што яна малпа б застацца пад расейскім панаваннем...

Палітычная дзейнасць Багушэвіча закончылася ў 1863 г. і потым ужо не праяўлялася ні ў чым. На віленскай зямлі ён выйшаў на дарогу выключна беларускай культурна-нацыянальнай працы.

Пазбягаючы расіян і ўсяго, што расейскае, не ўваходзячы ў блізкія асабістыя стасункі і з палякамі, Багушэвіч аднак цікавіўся ўсімі справамі польскага грамадска-культурнага жыцця. І гэта цалкам зразумела. Беларускага грамадства, беларускага культурнага жыцця ў той час яшчэ не было."

Тэкст знайшоў

Леанід Лаўрэнц.

Тэкст пераклаў

Станіслаў Суднік.

Магда Дарбут, Міхал Валадковіч і Пранціш Вывіч

Пасля пазнавальнай экскурсіі па Менску сябры ТБМ з Магілёва 15 сакавіка сустрэліся ў Чырвоным касцёле з паэткай, пісьменніцай і літаратурным крытыкам Людмілай Рублеўскай, якая зацікавіла падарожнікаў мінуўшчынай горада.

Пісьменніца нарадзілася ў Менску ў 1965 годзе. Пасля 8 класаў яна паступіла ў архітэктурна-будаўнічы тэхнікум на аддзяленне архітэктурны, пасля сканчэння якога два гады працавала тэхнікам-архітэктарам, аздабляючы працоўныя інтэр'еры. Друкавала вершы і прыйшла да беларушчыны пад уплывам Багдановіча, Караткевіча і ўласнага рамантызму.

У 1986-м годзе Людміла Рублеўская паступіла ў Літаратурны інстытут імя Горкага ў Маскве на аддзяленне паэзіі, адкуль вярнулася праз год ужо разам з мужам, паэтам Віктарам Шніпам і перавялася на беларускае аддзяленне філфака БДУ. Працавала ў газеце "Наша слова", часопісе "Першацвет", тыднёвіку "Літаратура і мастацтва". У "ЛіМе" займала пасаду рэдактара аддзела крытыкі і рэгулярна збірала дыскусійны клуб "За гарбатай".

Людміла Рублеўская была аўтарам серыі радыёперадач пад назвай "Дзеяслоў" на канале "Культура", у якіх расказвалася пра гісторыю і сучаснасць беларускай мовы. Яна стала лаўрэатам прэміі часопіса "Дзеяслоў" "Залаты апостраф" за паралельны раман "Золата забытых магілаў" (2006), дзеянне ў якім адбываецца ў часе паўстання Кастуся Каліноўскага і ў нашым часе.

Выйшлі амаль два дзесяткі кніг у розных жанрах - паэзія, проза, драматычныя творы, эсэ, крытыка, творы для дзяцей. Людміла Рублеўская - аўтар кнігі прозы "Старасвецкія міфы горада Б" (2002), "Сэрца мармуровага анёла" (2003), "Пярсецёнак апошняга імператара" (2006), кніг казак для дзяцей "Прыгоды мышкі Пік-Пік" (2000, 2008), "Карона на дне віра" (2008), зборніка гістарычных эсэ "Беседы о филозофах" (2006), кнігі краязнаўчых артыкулаў "Я - мінчанін" (2006), зборніка архіўных даследванняў па гісторыі беларускай літаратуры "Время и бремя архивов и имен" (2009), у сааўтарстве з гісторыкам В. Скалабанам.

Людміла Рублеўская таксама выяўляе сябе як паэтэса, яна аўтар шматлікіх паэтычных зборнікаў: "Крокі па стаях лясвіцах" (1991), "Замак месячнага сям'я" (1992), "Над замкавай вежай" (2003), "Балаган" (2000), "Рыцарскія хронікі" (2002), "Шыпшына для пані" (2008) і др., а таксама аўтар драматычных паэм і п'ес. Па драматычнай паэме "Апошняя з Аэлькавічаў" зняты аднайменны відэафільм (БТ, 1999). Людміла Іванаўна выступае ў

друку як крытык і літаратурназнаўца. Яе творы перакладліся на рускую, польскую, англійскую, нямецкую і іншыя мовы.

Апошнім часам пісьменніца займаецца тэмай рэпрэсій 1930-х гадоў, якой яна прысвяціла шмат артыкулаў і раман "Забіць нягодніка, альбо Гульня ў Альбарутэнію", надрукаваны ў №№ 33-34 часопіса "Дзеяслоў". Людміла Рублеўская - аўтар раманаў "Скокі смерці" (2006), "Сутарэнні Ромула" (2010), містычнай аповесці "Ночы на Плябанскіх млынах" (2007). На сустрэчы пісьменніца адказала на пытанні чытачоў.

- З чаго Вы пачыналі?

Дзе Вы знаходзіце час, каб працаваць у рэдакцыі, займацца сям'ёй і пісаць раманы?

- Я пачынала з вершаў, потым у мяне былі драматычныя паэмы. Я старалася выбіраць тэмы, на якія яшчэ ніхто не пісаў. Першая паэма была прысвечана Актавіяну Аўгусту. Я начыталася хронік Святона і вырашыла, што ў беларускай літаратуры не хапае антычнай тэмы. На фоне антычных дэкарацый я даследвала тэму, як улада псуе чалавека. Чаму прэтэндэнты на імператарскі трон ў жыцці былі харошыя і душэўныя, але калі іх выбіралі, то атрымліваліся Калігулы?! Фон быў антычны, алюзіі былі скіраваны на рэальнасць.

Потым я пачала пісаць для дзяцей. У нас нарадзіліся дзве дачкі, адной зараз - 25, другой - 21 год, яны абедзве мастачкі. Калі яны былі маленькія, я ім сачыла казкі. Арганізавала хатнія спектаклі, падарожжы, збірала дзетак нашых знаёмых. Я хацела, каб дзеці жылі ў незвычайным свеце, і гэты свет быў беларускі, каб існавалі свае казачныя персанажы. У мяне ёсць патрэба пераўтвараць свет вакол сябе. Лічу, што так павінны рабіць усе бацькі для дзяцей.

Тое самае я адношу да роднага горада. Калі я чытала ў школе раманы Вальтара Скота, Дзюма, то мне было крыўдна, што ў нас не было захапляльных гісторый, не было мушкетёрскіх двубояў. На змену прыйшло разуменне, што ўсё было і ў нас: сваё Адраджэнне, сваё сярэднявечча, пачыналася эпоха Асветніцтва. Тут, у Менску, усё мелася. Я люблю паказваць свой горад і распавядаць пра яго.

Напрыклад, Міхал Валадковіч быў рэальны персанаж, моцны, дужы, таленавіты, бясстрашны, які спалалучаў станоўчыя і адмоўныя рысы. Я неаднойчы выкарыстоўвала яго гісторыю. Яна мае пачатак у XVIII-тым стагоддзі. Ён быў прыбліжэнным Пані Каханку. Адночы захацеў, каб яго выбралі ў магістрат. У яго былі досыць экстравагантныя ўчыны, якія скончыліся дрэнна. Пранціш Вывіч яго папярэджаў, але Валадковіч не з'ехаў

з горада, каб паказаць сваю смеласць. Яго арыштавалі і пасадзілі ў сутарэнне, расстралялі.

Ка ж у цэ, што прывід з нераскайнай душой пасяліўся ў ратушы. Ратушу нашу зруйнавалі па загадзе цара Мікалая I, па яго рэзалюцыі, каб яна не напамінала месцічам прывольнасці горада. Прыгналі жаўнераў і яны выканалі загад. Зараз ратуша адноўлена па тым самым праекце. Аповеды пра скарбы езуітаў, якія схаваны ў сутарэннях, - таксама рэальнасць. Мае героі іх знайшлі, але насамрэч, яны ляжаць дзесьці пад плячам Волі.

Проза пачалася ў мяне з апавяданняў. Першую аповесць я назвала "Сэрца мармуровага анёла". Яна ўвайшла сёння ў школьную праграму, хаця я скіроўвала яе да людзей старэйшага ўзросту.

- Аўтабіяграфічны матэрыял Вы выкарысталі для свайго гераіні Магдалены Дарбут. А можа Вы, насамрэч, спаткалі прататыпа Івана Хмеля, сведку гістарычных і літаратурных падзей, у якога захоўваўся рукапіс невядомых твораў?

- Сапраўды, ў Маскве мы наведалі старыя кватэры. Знешні партрэт Івана Хмеля я спешна з рэальнага чалавека. Але тую рэдкаую кнігу падараваў мне Максім Лужанін з пакалення "Маладняка". Рамантычныя вершы на польскай мове. Атрамантам там быў напісаны верш невядомага аўтара. Даследчыкі так і не змоглі вызначыць яго аўтарства. Далей спрацавала фантазія.

Мяне асабліва цікавяць два гістарычныя перыяды: XVIII стагоддзе і 30-тыя гады XX стагоддзя, хвалое тэма рэпрэсій. Адчуваю вялікую крыўду і боль! Цэлае пакаленне беларусаў было бязлітасна знішчана, і пра іх нічога не засталася. Калі на з'ездзе "Маладняка" збіраліся ад 500 да 1000 чалавек, якое гэта было таленавітае пакаленне! Як бы ўсквітнела ніва праз гады, колькі магутных пісьменнікаў было! Ясна разумееш маштабы нацыянальных стратаў. Перадвайной у спісках Саюза пісьменнікаў засталіся толькі дзесяткі аўтараў. Колькі архіваў знішчана, папалена. Усё гэта заслугоўвае ўвагі, трэба шукаць, аднаўляць. Павінна быць павага да папярэднікаў!

"Сутарэнні Ромула" таксама мелі рэальную гістарычную глебу? - Адзін з герояў рамана Корб-Варановіч меў сапраўднага прататыпа, вучонага, філалага Воўк-Левановіча. Архівіст Віталь Скалабан,

знайшоў багаты матэрыял, на аснове якога быў створаны артыкул і раман.

- Вы вядзеце калонку ў "СБ" пад назвай "Кніжны навіатар". Якія аўтары і выданні Вас найбольш зацікавілі, што варта чытаць у першую чаргу?

- Літаратурны крытык сёння не мае права схіляцца ці ў адзін, ці ў другі бок. Я б вызначыла аповесці Андрэя Федарэні "Ціша", "Ланцуг", "Нічыё". Яго творчасці ўласцівы псіхалагічны аналіз, гуманістычны погляд на чалавека, драматызм, элементы фантастыкі, мастацкай ўмоўнасці, эмацыянальнасць, спавядальнасць.

Меня прыцягвае феміністычная проза Алены Брава. Заслугоўвае ўвагі Юры Станкевіч, які ў сваёй творчасці таксама закранае нацыянальную тэматыку, Альгерд Бахарэвіч. Варта ўвагі кніга "Язэп Драздовіч. Праз цэрні да зорак", укладзеная пісьменнікам і краязнаўцам Міхасём Казлоўскім. Кніга выйшла ў выдавецтве "Мастацкая літаратура", была прадстаўлена на XXII Міжнародным кніжным кірмашы. Упершыню пад адной вокладкай сабраны практычна ўсе самыя змястоўныя матэрыялы пра геніяльнага мастака, а таксама яго ўласныя творы. 640 старонак, нестандартныя павялічаны фармат... Той, хто прачытае гэты важкі том, атрымае поўнае ўяўленне пра шматгранны талент Язэпа Драздовіча.

- Адзін з Ваших апошніх герояў, Пранціш Вывіч, стаў папулярным?

- Я думала, што пішу для падлеткаў. Гэта такое "Рублеўская-лайт"- аўтар адпусціў на волю фантазію, стварыў нешта вясёлае і захапляльнае, без прэтэнзіі на дакладнасць. Зараз гісторыкі закідваюць мяне пантофлямі - аказалася, з завальненням чытаюць кнігу філосафы, філалагі, гісторыкі, - людзі дарослыя.

Эла Дзвінская.

На здымку аўтара: Людміла Рублеўская.

Беларуская мова ў беларускіх універсітэтах

06.08.2015 № 01-23/641
На № _____ от _____
Старшыні ТБМ
Трусава А.А.

Паважаны Алег Анатольевіч!

У адказ на Ваш ліст ад 19.01.2015 г. за № 30 накіроўваем інфармацыю аб забеспячэнні ў нашым універсітэце функцыянавання беларускай мовы.

- У БНТУ наступныя дысцыпліны выкладаюцца на беларускай мове:
 - "Беларуская мова (прафесійная лексіка)", тэрмін навучання - адзін семестр, форма кантролю - залік; дысцыпліна чытаецца на ўсіх спецыяльнасцях;
 - "Гісторыя Беларусі", на ўсіх спецыяльнасцях, акрамя спецыяльнасцей "Архітэктура", "Архітэктурны дызайн", "Бізнес-адміністраванне", "Кіраванне інавацыйнымі праектамі прамысловых прадпрыемстваў", "Кіраванне дызайн-праектамі", "Гандлёвае абсталяванне і тэхналогіі";
 - "Філасофія", на ўсіх спецыяльнасцях профіляў "Энергетыка", "Педагогіка", "Будаўніцтва";
 - "Логіка", на ўсіх спецыяльнасцях профіляў "Энергетыка", "Педагогіка", "Будаўніцтва";
 - "Матэматычныя задачы энергетыкі", "Пераходныя працэсы ў энергетычных сістэмах" (для спецыяльнасцей "Рэлейная ахова і аўтаматыка" і "Электрычныя станцыі");
 - "Мантаж, наладка і эксплуатацыя сродкаў аўтаматызацыі"; "Праектаванне прылад рэлейнай аховы", "Матэматычнае мадэляванне сродкаў аўтаматызацыі" (для спецыяльнасці "Рэлейная ахова і аўтаматыка").

Такім чынам, сярэдні працэнт дысцыплін, якія выкладаюцца на беларускай мове, на спецыяльнасцях профіляў "Энергетыка", "Педагогіка", "Будаўніцтва" складае 14,8%; на спецыяльнасці профілю "Энергетыка" - "Рэлейная ахова і аўтаматыка" - 33%, на спецыяльнасці профілю "Энергетыка" - "Электрычныя станцыі" - 22%. Сярэдні працэнт дысцыплін, якія выкладаюцца на беларускай мове, па БНТУ складае 7,4% па ўсіх спецыяльнасцях.

2. Пачынаючы з 2002 г., у БНТУ падрыхтавана 127 вучэбна-метадычных комплексаў, у тым ліку на беларускай мове: 1 - у электронным выглядзе і 4 на папяровых носбітах, што складае 3,9% ад агульнай колькасці.

3. У сферы справаводства на беларускай мове ў БНТУ рыхтуюць дакладныя запіскі аб узнагароджанні супрацоўнікаў універсітэта (ганаровымі граматамі, падзякамі і г.д.), што складае каля 8% ад сярэдняга гадавога ўнутранага дакументазвароту.

4. У 2014 г. выдавецтва БНТУ выдадзена 242 найменні, з іх 4 на беларускай мове, што складае 1,65% ад усёй друкаванай прадукцыі.

У 2014 г. у выдавецтва БНТУ здзедзены рукапісы вучэбнага дапаможніка "Беларуская мова (прафесійная лексіка). Курс лекцый па тэрміналогіі", рукапісы атрымаў грыф Міністэрства адукацыі РБ. У 2015 г. дапаможнік будзе надрукаваны.

5. На кафедры беларускай і рускай моў БНТУ штогадова праводзіцца пасяджэнне секцыі "Беларуская і руская мовы" ў рамках правядзення ўніверсітэцкай канферэнцыі "Навука - адукацыя, вытворчасці, эканоміцы".

5-6 снежня 2014 г. у гонар 50-годдзя кафедры беларускай і рускай моў БНТУ была праведзена II Міжнародная навукова-практычная канферэнцыя "Этнакультурны і сацыялінгвістычны аспекты тэорыі і практыкі выкладання моў", на канферэнцыі было заслухана каля 70 дакладаў, з іх - 16 на беларускай мове.

Двойчы на год, г.зн. у першым і другім семестры, кафедрай беларускай і рускай моў праводзіцца конкурс творчых работ на беларускай мове сярод студэнтаў БНТУ, якія праходзяць курс "Беларуская мова (прафесійная лексіка)". У 2014 г. у конкурсе прынялі ўдзел каля 200 навучэнцаў, якія прадставілі вершы, апавяданні, эсэ на прапанаваныя тэмы; пераможцы былі адзначаны граматамі і прызамі. У 2014 г. у выдавецтве "Права і эканоміка" выйшаў зборнік творчых работ студэнтаў БНТУ "Студэнцкі Парнас. Вып. 1", у які ўвайшлі лепшыя работы студэнтаў за 2007-2011 гг. (гл. ксеракопію, якая прыкладаецца), плануецца працягнуць выданне.

6. Праца па стварэнні беларускамоўнай версіі інтэрнэт-сайта БНТУ знаходзіцца на стадыі завяршэння. Версія пачне працаваць у чэрвені 2015 г.

Першы прарэктар БНТУ Ф.І. Панцялеенка.

<p>УЗБРОЕННЫЯ СІЛЫ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ</p> <p>УСТАНОВА АДУКАЦЫІ «ВАЕННАЯ АКАДЭМІЯ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ»</p> <p>пр. Незалежнасці, 220, 220057, г. Мінск тэл/факс (8 017) 287 42 46, e-mail: yarb@mod.mil.by Р/р 3604945130013, у 514 ф-ле ААТ «Беларусбанк» кад 614, вул. Сурганава, 47А, 220100, г. Мінск УНН 106981168, АКПА 37440076</p>	<p>ВООРУЖЕННЫЯ СІЛЫ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ</p> <p>УЧРЕЖДЕНИЕ ОБРАЗОВАНИЯ «ВОЕННАЯ АКАДЕМИЯ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ»</p> <p>пр. Независимости, 220, 220057, г. Минск тел/факс (8 017) 287 42 46, e-mail: yarb@mod.mil.by Р/р 3604945130013, в 514 ф-ле ОАО «Беларусбанк» код 614, ул. Сурганова, 47А, 220100, г. Минск УНН 106981168, ОКПО 37440076</p>
--	--

06.08.2015 № 01-23/641
На № 62 ад 27.01.2015

Старшыні грамадскага аб'яднання
"Таварыства беларускай мовы
імя Францішка Скарыны"
вул. Румянцава, 13,
220034, г. Менск

Аб прадстаўленні інфармацыі

Інфармуем Вас, што 100% курсантаў, якія навучаюцца ва ўстанове адукацыі "Ваенная акадэмія Рэспублікі Беларусь" вывучаюць дысцыпліну "Беларуская мова (прафесійная лексіка)".
Начальнік установы адукацыі
"Ваенная акадэмія Рэспублікі Беларусь"
генерал-маёр С.В. Бобрыкаў.

МІХАІЛУ КАСЦЮКУ - 75

26 сакавіка 2015 г. адзначае сваё 75-годдзе шчыры і добразычлівы чалавек - **Міхаіл Паўлавіч Касцюк**, доктар гістарычных навук, прафесар, акадэмік Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі.

Нарадзіўся Міхаіл Паўлавіч у вёсцы Масцішча Наваградскага раёна Гарадзенскай вобласці ў сялянскай сям'і, дзе і прайшло яго ваеннае і пасляваеннае дзяцінства. Вызначальны ўплыў на выбар ім жыццёвага шляху зрабіла багатая сваямі гістарычнымі традыцыямі Наваградская зямля.

Атрымаўшы грунтоўную базавую адукацыю ў школе і Наваградскім педагагічным вучылішчы, М.П. Касцюк у 1958 г. паступае на гістарычна-філалагічны факультэт Гарадзенскага педагагічнага інстытута і ў 1963 г. атрымлівае дыплом з адзнакай. Выдатныя інтэлектуальныя і арганізатарскія здольнасці абумовілі накіраванне маладога спецыяліста на працу дырэктарам Касадворскай васьмігадовай школы ў в. Баярская Наваградскага раёна.

У 1964 г. ён быў прызваны на армейскую службу, якую праходзіў у Менску. Пасля дэмабілізацыі Міхаіла Паўлавіча каля двух гадоў працаваў сакратаром камітэта камсамолу Гарадзенскага педагагічнага інстытута.

Амаль 50 гадоў адлічвае стужка часу на навуковым шляху Міхаіла Паўлавіча. Пачаўся гэты шлях у Інстытуце гісторыі Акадэміі навук БССР, калі М.П. Касцюк паступіў у снежні 1966 г. у аспірантуру дадзенай навуковай установы. Пад кіраўніцтвам акадэміка Івана Сяргеевіча Краўчанкі ён натхнёна займаецца працаю даволі складанай праблемы - вывучэннем працоўнай актыўнасці калгаснага сялянства Беларусі на працягу 1933-1940 гг. і ў 1969 г. паспяхова абараняе кандыдацкую дысертацыю.

У 1970 г. малады таленавіты навуковец быў прызначаны на адказную пасаду вучонага сакратара Інстытута гісторыі АН БССР. На працягу 1975-1981 гг. Міхаіл Паўлавіч працуе на той жа пасадзе, толькі ўжо ў Інстытуце гісторыі партыі пры ЦК КПБ.

Надзвычайная працаздольнасць у спалучэнні з творчым пошукам прыносіла свой плён. 7 снежня 1979 г. Міхаіл Паўлавіч паспяхова абараняе доктарскую дысертацыю "Дзейнасць Кампартыі Беларусі па ідэяна-палітычным выхаванні сялянства ў перыяд будаўніцтва сацыялізму". Навуковым кансультантам пры выкананні гэтага дысертацыйнага даследавання з'яўляўся акадэмік НАН Беларусі Іларыён Мяфодзевіч Ігнаценка. Сярод навуковых зацікаўленняў М.П. Касцюка ў той час, безумоўна, асноўнае месца займала гісторыя беларускага сялянства. На працягу 10 гадоў Міхаіл Паўлавіч публікуе тры манаграфіі: "Идейно-политическое воспитание крестьянства. Из опыта работы Компартии Бело-

русии в период строительства социализма (1926-1937 гг.)" (Мн., 1979); "Трудовой вклад крестьянства в победу и упрочение социализма (по материалам БССР)" (Мн., 1986) і "Социалистические ценности тружеников села: история, современность, перспективы" (Мн., 1989), у якіх разглядае складаныя праблемы гісторыі беларускага сялянства, вызначае яго месца ў грамадска-палітычным жыцці рэспублікі.

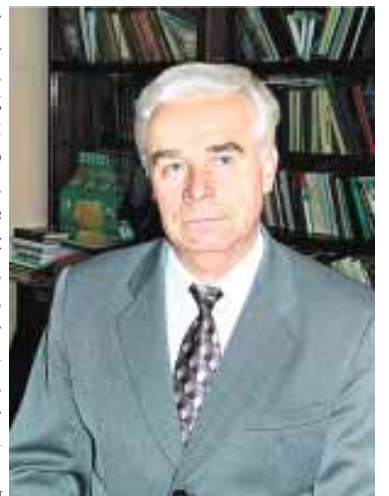
3 ліпеня 1981 г. ён працуе намеснікам дырэктара па навуковай працы Інстытута гісторыі АН БССР. З лютага 1988 г. на працягу амаль 12 гадоў М.П. Касцюк узначальваў вядучую беларускую навуковую гістарычную ўстанову - Інстытут гісторыі. Ва ўмовах станаўлення суверэннай Рэспублікі Беларусь калектыў Інстытута гісторыі НАН Беларусі пад кіраўніцтвам М.П. Касцюка праводзіў даволі плённае даследаванне "Белых плямаў" айчынай гісторыі: пытанняў палітычнага і культурнага развіцця ВКЛ, розных аспектаў рэлігійнага жыцця, гісторыі беларускай эміграцыі, палітычных рэпрэсій 1920-1950-х гг. Актыўная працоўка шмат якіх праблем стала магчымай у той час дзякуючы пашырэнню доступу гісторыкаў да архіўных крыніц.

Важным этапам у развіцці беларускай гістарычнай навукі пачатку 1990-х гг. стала выданне "Нарысаў гісторыі Беларусі" ў дзвюх частках (Мн., 1994-1995). Галоўным рэдактарам і адным з асноўных аўтараў гэтага выдання з'яўляецца М.П. Касцюк.

За час плённай працы Міхаіла Паўлавіча на пасадзе дырэктара істотна пашырыліся міжнародныя навуковыя сувязі Інстытута гісторыі НАН Беларусі з навуковымі цэнтрамі іншых дзяржаў. Былі заключаны дагаворы пра творчае супрацоўніцтва з Інстытутам расійскай гісторыі і Інстытутам усеагульнай гісторыі Расійскай акадэміі навук, наладжаны навуковыя сувязі з Інстытутам гісторыі Польскай акадэміі навук. Супрацоўніцтва з вучонымі Інстытута гісторыі Сібірскага аддзялення РАН па вывучэнні гісторыі беларускай дзясяпары ў Сібіры прынесла добрыя вынікі: былі выдадзены два зборнікі артыкулаў "Белорусы в Сибири", а ў 2002 г. - калектыўная манаграфія "Очерки истории белорусов в Сибири в XIX-XX вв." У 2003 г. гэтая манаграфія была адзначана прэміяй імя акадэміка В.А. Капцюга, лаўрэатам якой разам з іншымі аўтарамі стаў і акадэмік М.П. Касцюк.

Яго пяру належыць звыш 250 навуковых прац, якія прысвечаны вывучэнню актуальных праблем айчынай гісторыі, у тым ліку каля 20 індывідуальных і калектыўных манаграфій.

Вялікую цікавасць навуковай грамадскасці як у Беларусі, так і Расіі выклікала ма-

награфія Міхаіла Паўлавіча "Большавіцкая сістэма ўлады на Беларусі" (Мн., 2001), перавыдадзена ў 2002 г. Інстытутам расійскай гісторыі РАН.

Ён - кіраўнік творчага навуковага калектыву і адзін з аўтараў "Гісторыі Мінска" (Мн., 2006). Падрыхтаванае аўтарскім калектывам пад кіраўніцтвам Міхаіла Паўлавіча навуковае даследаванне "Беларусь у сацыяльна-эканамічных і грамадска-палітычных працэсах 1946-2006 гг." (Мн., 2007) адрозніваецца глыбінёй навуковага аналізу, даволі дэталёвай і грунтоўнай прапрацоўкай даследаваных праблем.

М.П. Касцюк з'яўляецца галоўным рэдактарам і адным з асноўных аўтараў шасцітомнай "Гісторыі Беларусі". Ва ўступе да першага тома гэтай выдання Міхаіла Паўлавіча адзначае: "*Максімальна поўнае, аб'ектыўнае, непалітызаванае даследаванне мінулага беларускага народа... наспрыяе павышэнню аўтарытэту беларускага народа сярод сваіх суседзяў, а таксама і ў... свеце*".

Ён удзельнічаў у падрыхтоўцы дакументальных тэлевізійных фільмаў "Зваротны адлік", знятых на АНТ і прысвечаных розным этапам гісторыі БССР, а таксама дакументальнага тэлевізійнага фільма, прысвечанага 90-годдзю БССР, тэлеканала СТБ.

Акадэмік М.П. Касцюк робіць важкі ўклад і ў падрыхтоўку навуковых кадраў вышэйшай кваліфікацыі. Пад яго навуковым кіраўніцтвам былі падрыхтаваны 2 дактары і 19 кандыдатаў навук. Даволі часта М.П. Касцюк выступае ў якасці высокакваліфікаванага эксперта і апанента ў працэсе падрыхтоўкі да абароны і абароны шматлікіх дысертацый у навукова-даследчых і адукацыйных установах краіны.

Паспяхова разнабаковая дзейнасць М.П. Касцюка прынесла яму заслужаную вядомасць, аўтарытэт і прызнанне ў Беларусі і за яе межамі. У 1989 г. Міхаіл Паўлавіч быў абраны членам-карэспандэнтам, а ў 1996 г. - акадэмікам НАН Беларусі. У 1998 г. ён атрымаў дыплом сапраўднага акадэміка Цэнтральнай Еўрапейскай Акадэміі навук і мастацтва. У 2010 г. М.П. Касцюку прысвоена званне "Ганаровага грамадзяніна г. Наваградка". Таксама ён быў узнагароджаны медалём Францыска Скарыны.

Паводле А.А. Кавалені.

На філалагічным факультэце ВДУ імя Машэрава адбылася цікавая імпрэза

13 сакавіка на філалагічным факультэце Віцебскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Машэрава адбылася важная патрыятычная акцыя пад назвай "Праз дзялог моў - да душы, да сэрца". Імпрэза мела агульнагарадскі характар, усе ахвотныя маглі напісаць дыктоўку - на выбар па-беларуску ці па-руску. Ініцыятарам акцыі выступіў дэкан філалагічнага факультэта дацэнт С.У. Нікалаенка. Гэта ўжо не першае падобнае мерапрыемства, накіраванае на абуджэнне патрыятызму і выхаванне нацыянальнай самасвядомасці. Прыгадаем хаця б "Фестываль беларускага слова", які з поспехам прайшоў на філфаку ВДУ ў снежні мінулага года.

На пачатку імпрэзы артысты

Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Якуба Коласа паказалі фрагмент са спектакля "Прымакі". Потым сваімі творчымі набыткамі падзяліліся ўдзельнікі "Паэтычнага тэатра на філалагічным".

Больш за шэсцьдзясят чалавек выказалі жаданне напісаць беларускамоўную дыктоўку. Тэкст "Урокі вайны" паводле Васіля Быкава чытаў рэжысёр-пастаноўшчык, артыст коласаўскага тэатра Міхась Краснабаеў.

Сярод тых, хто пісаў быкаўскі тэкст, быў і сам спадар Нікалаенка, і кіраўнікі Віцебскай абласной арганізацыі ТБМ, студэнты, школьнікі, выхавальнікі дзіцячых дашкольных устаноў, пенсіянеры. Кожны ахвотны

змог даведацца пра свае вынікі, зайшоўшы потым на ўніверсітэцкі сайт. Але ж не гэта галоўнае. Самае важнае - гэта магчымаць далучыцца да роднага слова, пабыць у коле аднадумцаў, пракансультавацца ці проста пагаварыць з прафесійнымі філалагамі. І ў гэтым сэнсе важна названая падзея цяжка пераацаніць.

Плануецца, што падобная грамадская патрыятычная акцыя стане традыцыйнай. Можна не сумнявацца, што і колькасць удзельнікаў імпрэзы будзе павялічвацца.

*Юрсь Бабіч,
намеснік старшыні
Віцебскай абласной арганізацыі
ТБМ.*

Да 25-годдзя "Нашага слова"

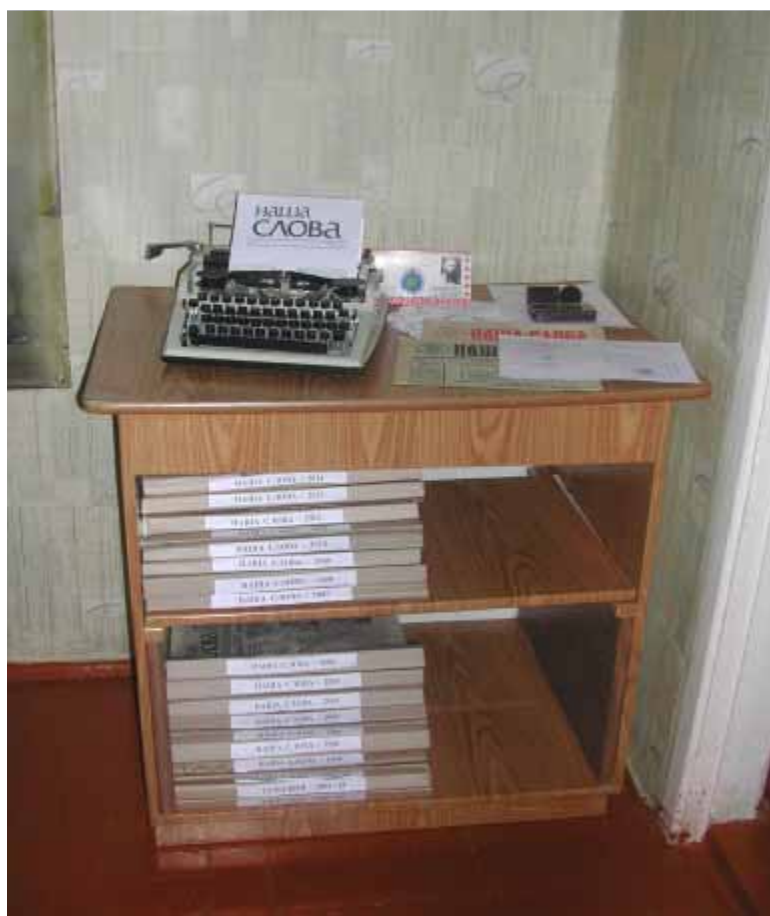
17 сакавіка ў Лідскім бібліятэчным філіяле № 3 была адкрыта мінівыстава да 25-годдзя "Нашага слова". Чыста музейных экспанатаў там не шмат: пятак рэдакцыі газеты "Наша слова" 1990-х гадоў, вуглавы штамп рэдакцыі газеты "Наша слова" тых жа гадоў, копія першага Пасведчання аб рэгістрацыі газеты "Наша слова", друкарская машынка тых часоў, некалькі нумароў "Нашага слова" за 1993-94 гг.

Але асноўнае, што зроблена - тут на пастаянна размешчана поўная падшыўка "Нашага слова" лідскага перыяду выдання: з лістапада 1997 года па канец 2014 года. 17 гадавых падборак. Гадавыя падшыўкі амаль поўныя, не хапае некалькіх нумароў (недзе 3-4 за 17 гадоў). Аднак трэба спадзявацца, што падшыўкі будуць дапоўнены хоць бы ксеракопіямі страчаных асобнікаў.

Другая такая ж падшыўка будзе размешчана ў Лідскім літаратурным музеі.

Такім чынам у Лідзе будуць два месцы, дзе можна будзе пачытаць любы лідскі нумар "Нашага слова".

Акрамя "Нашага слова" зроблены падшыўкі двух перыядаў выдання (2001 - 02 гг. і 2004 - 05 гг.) лідскай газеты "Тэлескоп", якая таксама выдавалася Лідскай гаральскай арганізацыяй ГА "ТБМ імя Ф. Скарыны", але банальна не вытрымала канкурэнцыі з двума іншымі лід-

скімі газетамі (дзяржаўнай і недзяржаўнай) і мусіла закрыцца.

Да стварэння выставы прыклалі рукі работнікі 3-га бібліятэчнага філіяла і старшыня Лідскай рады

ТБМ Лявон Анацка.

Воляй лёсу гэты лідскі куток, дзе размешчаны бюст Ларысы Геніюш, напаяўняецца беларусчынай.

Наш кар.

Любы юбілей - заклік да новай паспяховай працы

Мала выданняў у гісторыі, якія з першага і ва ўсіх наступных нумарах настойліва дбалі і дбаюць пра мову свайго народа. Асаблівы недахоп такіх на Беларусі.

"Наша слова" адважна сцяжыць па цяжкай дарозе адраджэння і захавання роднай мовы ў дзяржаве. У сакавіку 2015 адсвяткавала 25-годдзе.

З часоў рэдактарства Уласава і Купалы ў "Нашай Ніве", калі з аднолькавай паслядоўнасцю тапталі першую беларускую газету рускамоўныя і польскамоўныя калектывы і службоўцы, да сённяшняга дня беларускім выданням цяжка жывецца.

На словах, з кім ні загавары, якую б пасаду суразмовец не займаў, усе за беларускі народ, а значыць - за адзіны стрыжань беларускасці, яго мову.

На справе ўсё больш двурэшніцаў, а то і прамых нападнікаў на прамоўленае і напісанае беларускае слова ў вольнай незалежнай Беларусі. Свядома/несвядома ўтвараюцца ўмовы чалавеку для аддалення ад беларускасці. Пацвярджэнне - усяго адзін студэнт з 640 сёлета вучыцца на беларускай мове.

Дажыліся, радуемся калі ў раёне/вобласці адкрываюцца 2-3 беларускамоўныя класы. Не школа вярнулася ў беларускасць - клас. Ах які поспех у тамашніх кіраўнікоў асветы і культуры!

Прыемна, што ўсё-такі жыватворыць у дзяржаве газета, якая мэтанакіравана і цэльна, спакойна і вытрымана падтрымлівае беларускамоўныя плыні на палатках і гонях беларускіх.

Менавіта па-гэтаму "Наша слова" і яго заснавальнік Таварыства беларускай мовы павінны крыніццоў і крыляць. Іх неабходна падтрымліваць кожнаму дзяржаўцу, любому неабякаваму да існавання нацыі чалавеку.

Няхай звонка адзначыць "Наша слова" 50-гадовы і 100-гадовы юбілей, з вялікай чыгтацкай аўдыторыяй, масавай тыражнасцю.

Валер Санько, пісьменнік.

Беражы лес

- ЧЫТАЙ КНІГІ НА KAMUNIKAT.ORG

• 17 000 КНІГАЎ, ГАЗЕТАЎ І ЧАСОПІСАЎ • РАЗМОВЫ ПРА КУЛЬТУРУ
• ЛІТАРАТУРНЫЯ РАДЫ/ПЕРАДАЧЫ • НАВІНКІ ВЫДАВЕЦКАГА РЫНКУ

kamunikat.org
Пастаўлена ў Лідзе 17.03.2015

Напісана пяром... Сякеры не бяром?

Часам дзеля навуковых патрэб і проста з цікавасці гартаю "Слоўнік мовы Нашай Нівы". Матэрыял багаты і каштоўны.

Але, на жаль, у кнізе трапляюцца прыкрыя хібы. Зноў гэты злашчасны дзеепрыметнік! Вось адзін з артыкулаў.

ВЫДАВАНЫ *дзеепрым.* Які выдавалі; адпушчаны. У Вітэбску с прычыны дарагоўлі горад стараецца аб павялічэнні выдаванага сям'ям пакліканых на вайну казённага пайка (дапамогі) з 3-х руб. 25 кап да 4-х руб. у месяц на душу. 1915, № 7, с. 3.

Кантэкст сказа не дае падстаў пагадзіцца з такою дэфініцыяй (тлумачэннем слова).

Паводле фармальнай адзнакі, суфікса **-н-**, укладальнікі (і рэдактар) зразумелі гэтае слова як дзеепрыметнік залежнага стану прошлага часу і адпаведна растлумачылі. Па-праўдзе ж **выдаваны** мае значэнне "які выдаюць, які адпушчаюць".

Яшчэ некалькі прыкладаў.

НАЗЫВАНЫ *дзеепрым.* Выкліканы. ... пачала памалу заміраць, не, не заміраць, а толькі засыпаць народная душа і разам з ей счэзае памалу вызываная гэтай душой жывая краса. 1913, № 37, с. 1.

І гэты дзеепрыметнік належыць тлумачыць аналагічна да вышэй пададзенага: "які выклікаецца", то бок адносіць паводле дзеяслоўную прыкмету да цяперашняга (граматычнага) часу.

Пэўна ж, можна было б пагадзіцца і з варыянтам, прапанаваным у "Слоўніку...", але толькі пры ўмове, што націск у слове **выкліканы** прыпадае на суфіксальнае **а** (гэтага, відаць, не мелі на

ўвазе ўкладальнікі).

ЗАЧЫНЕННЫ... *ЗАСУНІЕНЫ...* *ЗАЧЫНЯНЫ* *дзеепрым.*

У гэтых словах паказваюцца тры значэнні. Апошняе "які спыніў работу, дзейнасць; закрыты" ілюструецца ў тым ліку і сказам: "Міністэр фінансаў загадаў, каб казённыя шынкоўні, апрача тых, у каторых адбываецца або будзе адбывацца продаж дэнатураванага спірту, былі адна за адной зачыненыя, а служачых разлічываць. 1915, № 9, с. 4.

Выказнік *былі зачынены* перадае сэнс: каб шынкоўні былі не адразу зачыненыя, а паступова, "адну за адной" іх зачынялі.

Звяртаем увагу на правапіс. Дзеепрыметнік *зачыняны* (з галосным **я**) адрозніваецца ад дзеепрыметніка *зачынены* (з суфіксам **-ен-**), які ўжыты ў астатніх сказах-ілюстрацыях у разгляданым слоўніковым артыкуле.

ВЫРАБЛЯНЫ *дзеепрым.*

Выпрацаваны, выпушчаны. У суконных фабрыках маець быць выраблянае сукно на патрэбы арміі. 1914, № 41, с. 4.

Насамрэч тут выказнік абазначае: павінна вырабляцца (але яшчэ не "выпрацавана", не "выпушчана").

Такія дзеепрыметнікі сустракаюцца і ў сказах-ілюстрацыях да розных рэзтравых слоў.

Аналагічныя формы дзеясловаў усё часцей бачым на старонках сучасных беларускіх выданняў, у тым ліку "Нашага слова". Іх не варта хаваць ад чытачоў, як гэта зрабілася (незнарок?) у выпадку з "Слоўнікам мовы Нашай Нівы".

Алесь Каўрус.

Чатыры гады разам і з мовай

На пачатку сакавіка Клуб красамоўства "Прамова" пры ТБМ адсвяткаваў чацвёрты год сваёй дзейнасці.

За гэтыя гады клуб набыў шмат сяброў, што стала моцным падмуркам яго існавання. Вось, што кажуць пра клуб некаторыя з іх:

"... Галоўнае навучыцца размаўляць вольна і без сарамлівасці, без комплексаў, павялічваць культуру, быць больш цярплівым да асяроддзя і да сябе", - Аляксей Букаты.

"Прамова" дорыць сустрэчы з цікавымі людзьмі, майстрамі сваёй справы і дух аднавання паміж людзьмі, дух

беларушчыны, які дапамагае жыць у рускамоўным (пакуль) асяроддзі... ", - Наталля і Таццяна Мяцельскія.

"Клуб "Прамова" - цудоўны асяродак беларускамоўных сяброў... Людзі вучацца правільна і прыгожа гаварыць па-беларуску, пісьменна, разумна і змястоўна выступаць з прамовамі на розныя тэмы. Як пойдзе далей? Спадзяюся, што з'явіцца шмат цікавых ідэй, бо перад намі - мора магчымасцяў! Вучымся тут быць ішчаслівымі. Зычу клубу новых цікавых, незвычайных сустрэч! Новых здзяйсненняў!" - Святлана Багданкевіч.

За чатыры гады свайго існавання мы зладзілі каля 140 сустрэч, больш за 10 вандровак па Менску, трохкі меней экскурсій у разнастайныя музеі, шмат сустрэч з самымі рознымі і самымі цікавымі людзьмі нашай краіны, разам удзельнічалі ў разнастайных імпрэзах і вандроўках па Беларусі.

Вялікі дзякуй усім, хто цягам гэтых гадоў быў і застаецца з намі, дапамагае і падтрымлівае клуб. Дзякуй за віншаванні і пажаданні.

Беларуская мова жыве, а з ёй жыве беларуская культура і беларускі народ.

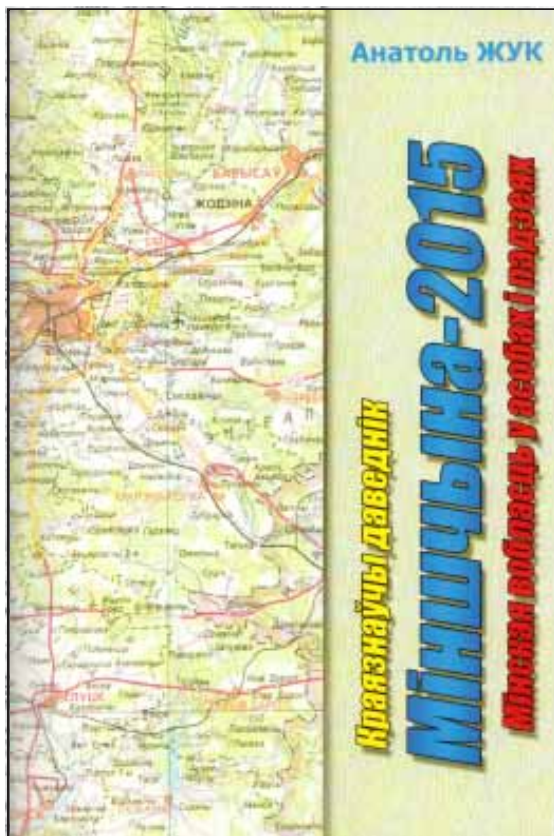
Аляксандр Давідовіч.

Даведнік пра падзеі і людзей Меншчыны

Напрыканцы мінулага 2014 года ў Менску пабачыў свет краязнаўчы даведнік "Міншчына-2015. Мінская вобласць у асобах і падзеях": аўтар - вядомы краязнавец, журналіст, гісторык Анатоль Жук - экс-рэдактар газеты "Слуцкі край". У даведніку, скіраваным на юбілейныя даты 2015 года, узгадваюцца каля шасцісот фактаў, датычных да пэўных гістарычных падзей і канкрэтных вядомых асоб Меншчыны ад далёкай мінуўшчыны і да нашых дзён, вылучэнне Слуцкага ўдзельнага княства з Тураўскай зямлі, Дзень усенароднай памяці ахвяр Вялікай Айчыннай вайны, 25 гадоў з часу заснавання мастацкага музея Анатоля Белага ў г. Старыя Дарогі, 430 гадоў з дня нараджэння Сафіі Слуцкай - рэлігійнай дзячкі, беларускай праваслаўнай святой з роду Аселькавічаў, 175 гадоў з дня нараджэння ў в. Калацічы Глускага раёна А.Р. Абуховіча - паэта, мемуарыста, удзельніка паўстання 1863 г; жыў і пахаваны ў г. Слуцку, 155 гадоў з дня нараджэння ў в. Станькава Дзяржынскага раёна Э.К. Чапскага, дзяржаўнага дзеяча, міравога пасярэдніка Менскага павета, прадпрымальніка, філантропа і інш. Гэта, несумненна, з'яўляецца сведчаннем, што зямля Меншчыны мае багатую ў сваёй гераічнасці і драматызме гісторыю.

Выданне аб'ёмам 10,8 ум. друк. арк. Добра праілюстравана партрэтамі выдатных людзей, рэпрадукцыямі з выяваў помнікаў архітэктуры. Кожнаму месяцу папярэднічае свой календар з адпаведнымі знакамі задыяку. На першай і чацвёртай старонках вокладкі змешчана карта Менскай вобласці і календар на 2015 год. Мастацкае афармленне здзейсніў мастак Уладзімір Хвораў.

Для зручнасці карыстання і арыентацыі чытача ў канцы даведніка змешчаны імяны паказальнік.

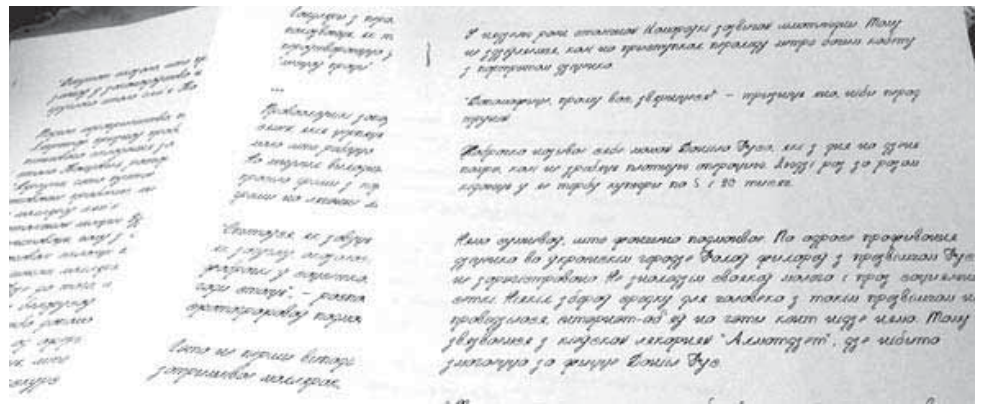

Няма сумневу, што выданне будзе цікава і карысна як спецыялістам у гісторыі, краязнаўстве і інш., так і паспалітаму чытачу.

І на заканчэнне застаецца павіншаваць аўтара "Міншчына - 2015 ..." з гістарычна-літаратурнай удачай у беларускай інтэлектуальна-духоўнай прасторы і пажадаць яму далейшага плёну ў яго росшуках і здзяйсненнях на карысць Бацькаўшчыне. Адначасова віншум і чытачоў з мажлівасцю карыстацца такой цікавай кнігай, набыць якую можна на сайце ТБМ у Менску.

Яўген Гучок.

Пішы, як Янка Купала

Дызайнер Павел Мінкевіч стварыў шрыфт на базе почырка Янкі Купалы. Ён назваў новы шрыфт - Piasniar. Каб стварыць шрыфт, спатрэбілася некалькі месяцаў. Праект пры-

свечаны 110-годдзю творчасці Купалы, якое будзе адзначацца ў траўні. Асновай для стварэння шрыфту стаў рукапісны варыянт трэцяга зборніка вершаў Купалы "Шляхам жыцця",

які захоўваецца ў фондах Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы.

Еўрабодыё.

Віншую газету "Наша слова" з 25-годдзем!

17 сакавіка газеце "Наша слова" споўнілася 25 гадоў. Што праўда, віншаванняў з гэтай нагоды мы атрымалі не густа. То ўжо, калі так, рэдакцыя вырашыла павіншаваць сябе сама, а заадно апрабаваць новы шрыфт. Калі ўжо няма тых высокіх віншаванняў, то няхай будзе хоць адно, нібыта з-пад рукі Янкі Купалы.

Рэд.

Ахвяраванні на ТБМ

1. Ялугін Эрнст - 30000 р., г. Менск
2. Міцкевіч Марыя - 130000 р., г. Менск
3. Дзягілеў Лявон - 100000 р., г. Менск
4. Тарэлка М. - 100000 р., г. Менск
5. Сакалоўскі Віктар - 200000 р., г. Ваўкавыск
6. Прылішч Ірына - 50000 р., г. Менск
7. Рабека Мікола - 200000 р., г. Менск
8. Касцюковіч Зміцер - 100000 р., г. Чэрвень
9. Грышан Мікола - 20000 р., г. Мазыр
10. Мацюшэўская Зінаіда - 100000 р., г. Фаніпаль
11. Баброўнік Мікола - 100000 р., г. Менск
12. Глебкі Юры - 200000 р., г. Свіслач
13. Кукавенка Іван - 100000 р., г. Менск
14. Шкірманкоў Фелікс - 100000 р., г. Слаўгарад
15. Шынкевіч Сяргей - 170000 р., г. Орша
16. Ляўшун Дзяніс - 145000 р., г. Менск
17. Астравецкі А.А. - 50000 р., г. Берасце
18. Навумовіч Іван - 10000 р., г. Менск
19. Цехановіч Святлана - 150000 р., г. Менск

20. Мамчыц Эдуард - 400000 р., г. Віцебск
21. Кушнір Васіль - 60000 р., г. Дзяржынск
22. Краўцоў Васіль - 200000 р., г. Гомель
23. Зылькоў С.П. - 200000 р., г. Гародня
24. Лабька Зміцер - 200000 р., г. Менск
25. Пухоўская Юлія - 100000 р., г. Менск
26. Раманюк Таццяна - 120000 р., г. Менск
27. Лазарук Таццяна - 50000 р., г. Менск
28. Панамароў Сяргей - 150000 р., г. Менск
29. Кавальчук Галіна - 70000 р., г. Менск
30. Восіпава Аляксандра - 100000 р., г. Гомель
31. Лабька Зміцер - 200000 р., г. Менск
32. Ляўшун Дзеніс - 195000 р., г. Менск
33. Залацілін А.В. - 200000 р., г. Менск

Дзейнасць ГА "ТБМ імя Францішка Скарыны" па наданні роднай мове рэальнага статусу дзяржаўнай вымагае вялікіх выдаткаў. Падтрымка ТБМ – справа гонару кожнага грамадзяніна краіны.

Прасім Вашы ахвяраванні дасылаць на адрас, вул. Румянцава, 13, г. Мінск, 220034, альбо пералічыць на разліковы рахунак ТБМ №3015741233011 у Аддзяленні № 539 ААТ "Белінвестбанк" код 739 (УНП 100129705) праз любое аддзяленне ашчадбанка Беларусбанк.

Паведамленне Грамадскае аб'яднанне "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны" УНП 100129705 адрасны паштоўка Аддзяленне № 539 ААТ "Белінвестбанк" назва банка Рахунак атрымальніка 3015741233011 Асабовы рахунак 739													
(проевічач, ім, імя па-беларуску, адрас) <table border="1"> <tr> <td>Від плацяжы</td> <td></td> <td>Дата</td> <td>Сума</td> </tr> <tr> <td>Амартызацыйны</td> <td>на дзейнасць</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>ТБМ</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </table>		Від плацяжы		Дата	Сума	Амартызацыйны	на дзейнасць			ТБМ			
Від плацяжы		Дата	Сума										
Амартызацыйны	на дзейнасць												
ТБМ													
Касір	Пеня Разам												
Пяцельшчык Грамадскае аб'яднанне "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны" УНП 100129705 адрасны паштоўка Аддзяленне № 539 ААТ "Белінвестбанк" назва банка Рахунак атрымальніка 3015741233011 Асабовы рахунак 739													
(проевічач, ім, імя па-беларуску, адрас) <table border="1"> <tr> <td>Від плацяжы</td> <td></td> <td>Дата</td> <td>Сума</td> </tr> <tr> <td>Амартызацыйны</td> <td>на дзейнасць</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>ТБМ</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </table>		Від плацяжы		Дата	Сума	Амартызацыйны	на дзейнасць			ТБМ			
Від плацяжы		Дата	Сума										
Амартызацыйны	на дзейнасць												
ТБМ													
Квітання	Пеня Разам												
Касір	М.П.												
Пяцельшчык													

Леанід Лыч

Усенародны рух за наданне беларускай мове статусу адзінай дзяржаўнай (да 25-годдзя Закона “Аб мовах у Беларускай ССР” - 26 студзеня 1990 г.)

(Працяг. Пачатак у папяр. нумарах.)

Як бачым, першы месяц зімы 1989/90 года прынёс значнае пацяпленне ў асяроддзе арганічна звязаных з роднай мовай людзей. Зараз ужо ў іх з’явілася рэальная магчымасць выказацца і пра яе гартны стан, абмеркаваць шляхі вяртання на законны толькі ёй адной на беларускай зямлі дзяржаўны п’едэстал. І людзі не маўчалі. Практычна адразу ж пачаўся надрукаванне ў перыядычных выданнях рэспублікі праекта Закона “Аб мовах у Беларускай ССР” пачалося яго абмеркаванне як у пісьмовай, так і вуснай формах. Гэтае надзённае пытанне выносілася і на старонкі рускамоўнай прэсы, даволі шырока было прадстаўлена ў газетах і часопісах негуманітарнага профілю, г. зн. набыло агульнанацыянальнае гучанне, што для многіх з’яўлялася дзіўнай неспадзяванкай. Зразумела, самымі актыўнымі ўдзельнікамі дыскусій паказалі сябе сябры ТБМ імя Ф. Скарыны, бо яны былі найбольш даведчанымі ў гэтым пытанні і займалі па ім прычыповую прабеларускую пазіцыю. Адна з першых адгукнуўся на яго (і ў найвышэйшай ступені прафесійна) старшыня Праўлення Рады ТБМ імя Ф. Скарыны Маскоўскага раёна горада Менска Віктар Навуменка. Разглядаючы моўнае пытанне ў агульнапланетарным зрэзе, што цалкам апраўдана, аўтар выказвае такія прагрэсіўныя, слухныя меркаванні: “Дзеля будучыні, дзеля Чалавека ўся моц дзяржавы павінна быць накіравана на захаванне і адраджэнне моў, і ў першую чаргу тых моў, якім пагражае забыццё. Для гэтага трэба, каб на мове размаўляў народ. Ён жа будзе размаўляць на гэтай мове толькі тады, калі ў яе будзе перспектыва... Таму ўсе дзяржаўныя ўстановы павінны карыстацца толькі беларускай мовай. На этапе адраджэння мовы да таго часу, пакуль беларуская мова не стане пераважнай у сваёй рэспубліцы, гэта правіла павінна быць катэгарычным”. Такой думцы ніяк нельга запярэчыць, бо іншага шляху адраджэння, узняцця беларускай мовы на дзяржаўны п’едэстал на этнічнай тэрыторыі яе носбітаў проста не існавала і існаваць не магло ў самой прыродзе. Свой ліст у рэдакцыю “ЛіМа” яго аўтар закончыў такімі словамі: “Патрабаванне поўнай дзяржаўнай падтрымка ўсіх захадаў грамадскасці на падняцці самасядомасці беларусаў, актыўна прапаганда мовы і гістарычных каштоўнасцей нашага народа” (Літаратура і мастацтва. 1990. 5 студзеня. С. 2). І трэба сказаць, што ў гэтым плане штосьці і сапраўды карыснае рабілася партыйнымі і савецкімі ўладамі. Абавязвала перабудова. На вялікую радасць адраджэнцаў, лёд пакрысе пачынаў кранацца, рухацца ў жаданым для іх кірунку.

Як ніколі раней, моўнай праблеме вялікую ўвагу пачало надаваць само кіраўніцтва КПБ. Відаць гэта і са зместу прынятай ёю платформы да выбараў народных дэпутатаў Беларускай ССР і мясцовых Саветаў рэспублікі (адбыліся 4 сакавіка 1990 г.). Неспадзявана для большасці людзей у гэтым дакуменце кампартыя выказалася за “наданне беларускай мове статусу дзяржаўнай пры поўным забеспячэнні права карыстацца рускай мовай - мовай міжнацыянальных зносін народаў СССР, свабоднага і раўнапраўнага развіцця іншых нацыянальных моў насельніцтва рэспублікі, распаўсюду і прыняцця дзяржаўнай праграмы развіцця беларускай мовы і іншых нацыянальных моў БССР”. Раней жа нічога падобнага зусім не здаралася ў практыцы КПБ па рэгуляванні моўнага працэсу. А каб здаралася, беларускі народ на час перабудовы не апынуўся б у такім страшэнным стане дэнацыяналізацыі з-за планамернага вываду яго роднай мовы з афіцыйнага жыцця і замены яе рускай. Змест прыведзенай цытаты пераканаўча сведчыць пра прызнанне КПБ свайго непасрэднага ўдзелу ў ажыццяўленні на працягу ўсіх пасляваенных гадоў заганнай палітыкі русіфікацыі беларусаў і жаданне загладзіць перад імі сваю віну.

Ад першых дзён 1990 года больш спрыяльнае перспектывы адкрыліся для плённай дзейнасці Таварыства беларускай мовы імя Ф. Скарыны, пра што патурбаваўся і самы высокі партыйны орган рэспублікі. У вышэй згаданай Платформе Камуністычнай партыі Беларусі да выбараў народных дэпутатаў Беларускай ССР і мясцовых Саветаў рэспублікі ЦК КПБ выказаўся за “ўсямерную падтрымку дзейнасці Таварыства беларускай мовы імя Ф. Скарыны і іншых культурна-асветных таварыстваў, якія ставяць на мэце прапаганду беларускай мовы (сённяшнім палітыкам Рэспублікі Беларусь таксама і ў сне не прыйдзе ў голаў!) і моў людзей іншых нацыянальнасцяў, што пражываюць на тэрыторыі Беларусі” (Літаратура і мастацтва. 1990. 5 студзеня. С. 2).

Сродкі масавай інфармацыі, асабліва ў папярковым варыянце, яшчэ ніколі так багата не давалі матэрыялу па моўнай праблеме, як на рубяжы 1989 - 1990 гадоў. Глыбокім аналізам сучаснага стану беларускай мовы, правільным выбарам шляхоў павышэння яе сацыяльнай ролі праз рэалізацыю праекта Закона вызначаліся многія праслаўленыя ў рэдакцыі газеты “Літаратура і мастацтва” лісты. Так, у яе нумары ад 12 студзеня 1990 года былі змешчаны слухныя меркаванні прафесараў менскіх ВДУ Івана Мірончыка, Міколы Савіцкага, дацэнта Анатоля Шастаковіча, супрацоўніка Наву-

кова-даследчага інстытута педагогікі МНА БССР Яўгена Лаўрэля, выкладчыка Полацкага педвучылішча, заслужанага настаўніка БССР Мікалая Пятрэнікі. Яны нібыта дамовіліся паміж сабой, і ўсе ў адзін голас заяўлялі пра расцягнутасць тэрміну пераводу сярэдніх спецыяльных і вышэйшых навучальных устаноў з рускай на беларускую мову, папярэджваючы, што на адведзеныя на гэта 5 - 10 гадоў яе можна зусім страціць. Словам, гэтыя кампетэнтныя ў сваёй сферы дзейнасці, сапраўдныя беларускія нацыянальныя патрыёты, як у валу глядзелі, бо каб нам удалося завяршыць такую трансфармацыю ў дадзеным звяне народнай адукацыі да ўсталявання ў краіне ў ліпені 1994 года прэзідэнцкай сістэмы кіравання, не выключана, што яна не так агрэсіўна выступала б супраць беларускамоўнага навучання ў сярэдняй спецыяльнай і вышэйшай школе. За больш кароткія тэрміны пераводу педагогічнага працэсу ва ўсіх тыпах навучальных устаноў з рускай мовы на беларускую выказваліся і ўсе астатнія аўтары лістоў таго нумара “ЛіМа”. А іх было больш за 30 ды плюс 14 подпісаў пад лістом студэнтаў Менскага інстытута фізікультуры і 27 ад навучэнцаў Ваўкавыскага педвучылішча. “А яшчэ, - паведамлялася ў тым жа нумары газеты, - у рэдакцыйнай пошце праекту Закона аб мовах - каля двухсот паштовок, у якіх некалькі кароткіх, як тэлеграмы, радкоў - аб тым, што ў Беларусі дзяржаўнай мовай павінна быць беларуская мова. Перапішыце тут прозвішчы ўсіх, хто прыслаў нам гэтыя паштоўкі-тэлеграмы проста немагчыма”.

На высокім узроўні прайшло абмеркаванне праекта Закона аб мовах у пачатку студзеня 1990 года ў Гародні на Рэспубліканскай канферэнцыі выкладчыкаў і метадыстаў беларускай мовы і літаратуры ў школах усіх узроўняў. З усіх раёнаў Беларусі прыбыло сюды каля 300 спецыялістаў. Адкрыла і вяла канферэнцыю першы намеснік міністра народнай адукацыі Людміла Сухнат. Ад рэспубліканскай Рады ТБМ выступілі дырэктар Інстытута мовазнаўства АН БССР Аляксандр Падлужны, метадыст Менскага інстытута ўдасканальвання настаўнікаў Валянціна Раманцэвіч, настаўніца беларускай мовы з Менска Вольга Кузьміч. У прынятым звароце да Вярхоўнага Савета БССР стан беларускай мовы характарызаваўся, як трагічны, таму прапанавалася больш інтэнсіўна ўводзіць яе ва ўсе сферы грамадскага жыцця: у службовыя справаводства (не пазней як за тры гады), ва ўсе тыпы навучальных устаноў (ад аднаго да трох гадоў). Даволі слушна прапанавалася: увесці грашовыя надбаўкі настаўнікам за беларускамоўнае выкладанне сваіх прадметаў; ус-

танавіць персанальную службовую адказнасць кіраўнікоў дзяржаўных органаў, устаноў і прадпрыемстваў, а таксама грамадскіх арганізацый рэспублікі за свечасовае і поўнае выкананне адпаведных іх сфераў дзейнасці артыкулаў (Літаратура і мастацтва. 1990. 19 студзеня. С. 7).

Праект Закона “Аб мовах у Беларускай ССР” не мог бы абмяркоўвацца на адкрытым партыйным сходзе пісьменнікаў рэспублікі, праўда, з некаторым спазненнем. Першым выступіў член рабочай групы Камісіі Вярхоўнага Савета БССР па падрыхтоўцы праекта Закона Барыс Сачанка і выказаў вялікае здзіўленне, што ў гэты заканадаўчы орган “не паступіла ніводнага водгуку ці прапановы ад пісьменнікаў”. Безумоўна, такога ніяк нельга апраўдаць, бо іх голас (а ён, напэўна, быў бы пазітыўным) шмат што значыў бы, прынёс бы вялікую карысць сябрам Камісіі. Удзел у абмеркаванні праекта бралі Геннадзь Далідовіч, Васіль Жуковіч, Георгій Марчук, Анатоль Жалызоўскі, Янка Саламевіч, Нічыпар Пашкевіч (адзін з усіх, хто ўсумніўся ў рэальнасці выканання Закона нават тады, калі яго прыме Вярхоўны Савет БССР - выходзіць, не памыліўся). Апошнім выступіў на сходзе сакратар Менскага гаркама КПБ Пётр Краўчанка, заключыўшы, “што ёсць толькі адна ўмова выратавання роднай мовы - наданне ёй статусу дзяржаўнай” (Літаратура і мастацтва. 1990. 19 студзеня. С. 3).

Як і трэба было чакаць, у той адказны для роднай мовы час, а разам з ёю і для ўсяго беларускага народа, ніхто не выявіў такой актыўнасці ў змаганні за наданне ёй статусу дзяржаўнай, як многія з майстроў нацыянальна-культурнага слова. У поглядае на дадзенае лёсавызначальнае пытанне яны не падзяліліся на два процілеглыя лагера (саюзы), як гэта ім характэрна сёння. Шырокую магчымасць выходзіць на людзі са сваімі поглядамі на мову давала пісьменнікам газета “Літаратура і мастацтва”, якая ў нашы дні абмінула сваёй увагай і 25-годдзе ўтварэння ТБМ імя Ф. Скарыны, і 90-годдзе пачатку дзяржаўнай палітыкі беларусізацыі, і 25-годдзе прыняцця Закона “Аб мовах у Беларускай ССР”. Для сучаснай рэдакцыі газеты “ЛіМ” проста не існуе анічога вартага з надзённай нацыянальна-культурнай праблематыкі, разумным асвятленнем якой можна было б хоць трохі стрымаць абароты магутнага дзяржаўнага рухавіка русіфікацыі духоўнага жыцця краіны. Такогог трухлявага нацыянальнага падмура, як сёння, яшчэ ніколі не было ў яго. І гэта ўсё з-за паганай муралеўскай дзяржаўнай моўнай палітыкі кіраўніцтва Рэспублікі Беларусь. Разам з рэдакцыяй газеты “Літаратура і мастацтва” не жадаюць баяцца выносіць моўную

праблему на свае старонкі і ўсе іншыя афіцыйныя перыядычныя выданні. Іх журналістам хацелася б пажадаць, калі не прачытаць, дык хоць пагартыць газеты, што выходзілі ў рэспубліцы ў лістападзе - снежні 1989 года, а вось можа ўзнікла б жаданне, з’явілася б смеласць стаць у абарону роднай мовы тытульнага народа. Зараз жа яе становішча намнога горшае, чым у апошнія гады Савецкай Беларусі. Калі ў сувязі з гэтым у каго-небудзь узнікне жаданне пазнаёміцца з тагачаснай практыкай змагання сваіх калег за роднае слова, рэкамендуем у першую чаргу чытаць газету “Літаратура і мастацтва”. Бадай ніводная з газет не мела такой багатай пошты з матэрыяламі дагэтуша праекта Закона “Аб мовах у Беларускай ССР”, як “Літаратура і мастацтва”, прычыну чаму, лічу лішнім было б тлумачыць. Газеце моцна пащасціла на галоўнага рэдактара. Ім быў добра вядомы на той час паэт і публіцыст Анатоль Вярычынскі. Сваю любімую архіадказную на той час пасадку, ён пакінуў толькі тады, як быў абраны ў сакавіку 1990 года дэпутатам Вярхоўнага Савета БССР. Гэтак жа сама пащасціла на выдатных асобаў і рэдакцыя газеты ўвогуле. У ёй не знайсці аніводнай незацікаўленай у беларускім нацыянальна-культурным Адраджэнні асобы, што выступала б супраць надання беларускай мове статусу адзінай дзяржаўнай у рэспубліцы.

Толькі пазітыўна можна характарызаваць працу тагачаснага галоўнага рэдактара “Настаўніцкай газеты” Алега Куліцкага. Беларускае нацыянальна-культурнае Адраджэнне падзяляў і як толькі мог садейнічаў яму сродкамі сваёй газеты. Ён свядома не шкадаваў месца ў газеце для артыкулаў па самых актуальных аспектах моўнай праблемы, бо шчыра жадаў, каб настаўніцтва і глыбока разумела, і актыўна змагалася за ўвядзенне беларускай мовы ва ўсе звяны народнай адукацыі. Пры іншым стаўленні да гэтай праблемы магло б узнікнуць нямаля дадатковых перашкод на шляху ў інтарэсах як беларускай мовы, так і нацыянальнай адукацыі ў цэлым.

Думаю, ніхто не запярэчыць, што і ў разгляданы мною час лёс беларускай мовы вельмі ў многім залежаў ад стаўлення да яе саміх настаўнікаў. Усім шчырым адраджэнцам жадалася, каб яно было такім прыхільным, як у гады міжваеннай беларусізацыі. Шмат дзе такое і сапраўды назіралася. Але не спрэс. Нельга забывацца, што на самы пік змагання за адраджэнне беларускай мовы сярод педагогаў, асабліва старэйшых класаў агульнаадукацыйных школ, тэхнікумаў і ВДУ, колькасна пераважалі тыя, хто спецыяльнасць атрымаў у рускамоўных навучальных устаноў, што не магло не паўплываць у негатыўны бок на іх стаўленне да беларускай

мовы, уводу яе ў навучальна-выхаваўчы працэс. З усім гэтым не магла не лічыцца рэдакцыя “Настаўніцкай газеты”. У апошнія месяцы 1989 года, г. зн. калі ішло абмеркаванне (па праву ўсенароднае) праекта Закона “Аб мовах у Беларускай ССР”, не выйшла ніводнага нумара газеты без артыкула па дадзеным пытанні. Для лепшага разумення яго ўвагу чытача свядома адводзілі і ў больш раннія часы гісторыі, каб паказаць традыцыйны характар змагання перадавых людзей краю за сваё роднае слова. Не сумняваюся, росту яго аўтарытэту для многіх настаўнікаў належна паспрыяў артыкул пісьменніка Міколы Базарэвіча “Навучыўся я слоў беларускіх ад маці” (“Настаўніцкая газета”. 25.11.1989). Размова ў ім ішла пра тое, як на родную мову глядзеў наш славны пясняр Янка Купала. Сама ж і назва згаданага артыкула ўзятая са слоў аднаго з яго вершаў - “Мая навука”.

Савецкая дзяржаўная русіфікатарская палітыка дашчэнтна адарвала значную частку інтэлігенцыі, не выключалі і педагогічнай, ад беларускага слова, зрабіла яе не толькі аб’якавай, але і варажой да гэтай неацэннай каштоўнасці. А вось у свае параўнальна маладыя гады Янка Купала зусім інакш глядзеў на яе, жыўчы і ў Пецярбургу. Тут ён у ліпені 1910 года напісаў артыкул “Ці маем мы права адракацца ад роднай мовы?” (у газеце “Наша ніва” надрукаваны толькі ў 1914 г.), як гэта многім было характэрна на час разглядаючай мною хвалі беларускага нацыянальна-культурнага Адраджэння. Паводле слухнага меркавання Янкі Купалы: “Самы важнейшы і непераможны закон жыцця - гэта людская мова, праз каторую чалавек стаў найвышэй ад усяго стварэння над сонцам...” Для беларусаў жа па віне царскіх уладаў іх мова не стала такой. Беларусы апынуліся “на самым апошнім месцы, ніжэйшай парозе, паміж усіх чыста славянскіх народаў; астатнія мы, як блудныя авечкі, без пуцы, без веры ў новую светлую будучыню”. Сумленных людзей, у тым ліку і настаўніцтва, не магло не кранаць, што становішча беларускай мовы ў грамадстве заставалася такім жа і на пераломе 80-х - 90-х гадоў XX ст. І самае страшнае, архітрагічнае, што яго (становішча) далёка не ўсе жадалі мяняць, далёка не ўсе верылі, што моўную сітуацыю ляга палепшыць, падпарадкаваць яе нацыянальнаму інтарэсу. А без пераадолення такога недаверу немагчыма было дамагчыся жаданага поспеху. Рэдакцыя “Настаўніцкай газеты” заслугоўвае высокай пахвалы за глыбокае, аб’ектыўнае асвятленне моўнай праблемы на сваіх старонках з улікам досведу папярэдніх пакаленняў.

(Працяг у наступным нумары.)

(Працяг. Пачатак у папяр. нумары.)

У гэты перыяд Алесь Смоліч часта прыязджае ў Менск прыглядаць за стрыечнымі сёстрамі Яўгеніяй Міхайлаўнай і Аленай Міхайлаўнай Жмако. А ў 1971 годзе Алесь Смоліч паспела сустрэцца з Зоськай Верас, якая прыязджала ў Немашаева да яе ў госці.

Алесь Ігнацьёўна спрабавала аднавіць адносіны з сябрамі, што былі абарваныя арыштам мужа. Але рабіла яна гэта вельмі асцярожна, бо баялася нашкодзіць тым людзям, з якімі раней сябравала. У артыкуле Г. Гулінай "Старому другу Алесе Смолічу", які друкаваўся ў газеце "Омская правда" № 28 за 1963 год змешчаны ўспаміны: "Аляксандра Ігнацьёўна запрасіла мяне да стала і неўзабаве на ім з'явіліся кнігі, газетныя выразкі, лісты, фатаграфіі. Вось жоўкая ад часу фатаграфія класіка беларускай літаратуры. На зваротным боку рукой Коласа напісана: "На памяць старому сябру Алесі Смолічу"...". (Пераклад з рускай, рэд.) Падчас размовы Аляксандра Ігнацьёўна ўзгадвае пра знаёмства з Якубам Коласам: "З 1922 па 1931 год мы жылі ў Менску... Мой муж быў прафесарам беларускага ўніверсітэта, а я настаўніцай пачатковай школы. Жылі мы на суседстве з Якубам Коласам, і нашы сем'і сябравалі. Колас часта заходзіў да нас. Часам прыносіў свае новыя вершы і іншыя літаратурныя творы, чытаў, прасіў выказаць сваё меркаванне. Вельмі часта ў нашых гутарках з'яўляліся пытанні педагогікі, методыкі выкладання. Бо знакаміты пэнт тады выкладаў у педагогічнай вучэльні, ён быў аўтарам "Методыкі беларускай мовы." (Пераклад з рускай, рэд.)

Сяброўства Якуба Коласа са Смолічамі працягвалася каля 15 год - да арышту Аркадзя Смоліча і яго ссылкі ў Сібір, куды следам за мужам разам з дзецьмі перабралася і Алесь Ігнацьёўна. А праз некаторы час Аркадзя Антонавіча зноў арыштавалі. Распачалася перапіска Алесі Ігнацьёўны з мужам праз цензуру на-

Па матэрыялах архіва Смолічаў

Да дня народзін Смоліч Аляксандры Ігнацьёўны (12 сакавіка 1897 года па ст. ст.).

глядчыкаў. У асноўным пісалі на штодзённы бытавы тэмы: дзе Алесі лепей шукаць працу, аб надахопе бялізны і адзежы ў турме - толькі гэта тэма была дазволена. Амаль кожны ліст Аркадзя Антонавіча пачынаецца: "Дарагая Шурачка! Я здароў...". Смоліч спрабуе ўтэўніць жонку, што гэтыя цяжкасці спыняцца, і жыццё іх вернецца ў спакойнае рэчышча. Самі лісты вельмі адрозніваюцца па почырку: часам ён роўны, добра чытэльны. Але ёсць некаторыя лісты, калі Аркадзь Антонавіч, верагодна, развітваўся з жыццём, тады почырк рэзка мяняецца: літары становяцца зверху завостраныя, розныя па вышыні - яны літаральна "скачучы" па радках. У матэрыялах архіва ёсць ліст, які асабліва вылучаецца - гэта фактычна некалькі радкоў, напісаных алоўкам чырвонага колеру на маленькім кавалку паперы: "На развітаньне працу шмат разоў не злуйся на мяне. 12.ІІ.33 г.". Верагодна, у лютым 1933 года Аркадзь Смоліч развітваўся з жыццём і змог падабраць толькі некалькі слоў прабачэння для самага блізкага чалавека - "дарагой Шурачкі".

Апошнія лісты жонкі да Аркадзя Антонавіча Смоліча датауюцца красавіком 1938 года, але яны засталіся без адказу. Алесі Смоліч афіцыйна не перадавалі ніякай інфармацыі, і невядомасць была найстрашнейшым выпрабаваннем. Старэйшая дачка Смолічаў Ганна ўзгадвала, што побач з домам у Омску, дзе яны жылі з маці, быў закінуты будынак завода. Дзецьмі яны забіраліся туды гуляць. Раптам Ганна адчула, што яе нібыта падкідвае на адным месцы. Яна паклікала сябровак, але тыя сказалі, што нічога не адчуваюць. Толькі праз некалькі год стала вядома, што тэрыторыя завода была месцам расстрэлу і пахавання зня-

воленах Омскай турмы. Алесі Ігнацьёўне так і не паведамілі, дзе і калі згінуў яе муж, толькі ў 1950-ыя гады прыйшлі весткі аб рэабілітацыі. Але колькі гора вынесла на сваіх жаночых плячах Алесь Смоліч: падазронае стаўленне да жонкі рэпрэсаванага, цяжкасці і нястачы Вялікай Айчыннай вайны - яна засталася адна з трыма дзецьмі на руках. Гэта былі складаныя гады і напружаная, цяжкая праца, якой Алесь Ігнацьёўна запаўняла адзіноту. Чужы горад, чужыя людзі...

А што ж сябры маладоўцы, з якімі ў Менску столькі марылі і спадзяваліся ажыццявіць? Пра шчаслівыя гады, планы і памкненні часта ўспамінала Алесь Ігнацьёўна. Па просьбе школьнікаў, якія знайшлі на гарышчы дома зачытаны экземпляр лемантара "Зорка", выдадзенага Алесія Смоліч у 1918 годзе, аўтарка зрабіла аўдыёзапіс і занатавала ўспаміны пра стварэнне ў Менску ў 1917-18 годзе лемантара "Зорка". Цяпер сведчанні гісторыі напісання чытанкі для беларускіх дзетак захоўваюцца ў Літаратурным музеі М. Багдановіча.

А рукапіс успамінаў распачынаецца наступнымі радкамі: "Пазваніў да мяне Уладзімір Караткевіч:

- Цётка Алесь, ці гавораць вам што вось гэтыя сказы:

І ён пачаў чытаць: "Бабы жэлі жыто. Гусі пілі з карыта. Татавы боты тут. Ветрык калыш жыто. Браты вазілі ў ток снапы. Коні стукалі капытамі".

Што такое, думаю. Нешта знаёмае. Асабліва прыпамінаецца фраза: "Татавы боты тут", - крычыць бывала мой сын Максімка, або дачка Котка...

- Ды гэта ж з майго старога лемантара "Зорка", - адказваю Караткевічу".

Людміла Сасонка,
загадчык сектара ўліку
і захавання фонду М. Багдановіча

На катку ў Менску побач з рынкам

Улічваючы тое, што ўспаміны нідзе раней не друкаваліся, змяшчаю большую іх частку:

"...У мяне момантам, маланкай, успыхнулі часы, дні і месяцы працы над "Зоркай". Складана яна была ў свой час са шчырасцю і непамернай любоўю да беларускіх дзетак. Настаўніцкі вопыт у 1917 годзе ў мяне яшчэ быў невялікі... Вучылі мы ў тыя часы грамаце на рускаму буквару Флёрава... У красавіку 1917 года прыхала да бацькоў у Менск. На Радзіме зацікавілася беларускім рухам, які пасля звар'жэння царызму захапіў частку моладзі і некаторую інтэлігенцыю. У "Беларускай хатцы" глядзела Купалаўскую "Паўлінку", пазнаёмілася з Лявіцкімі - Яввігін Ш. і яго дачка Ванда Антонаўна (потым жонка Язэпа Лёсіка), Бядуляй Змітраком, Фларыянам Ждановічам, Фальскім. Дачулася, што ў зале былога кінатэатра "Гігант" на Захараўскай вуліцы (цяпер праспект імя Леніна), абудзецца сход беларускага студэнцкага зямляцтва. Не памятаю: ці мела запрашэнне, ці так, сама, з настаўніцай Міхневіч пайшла на гэты сход... Гаварылася, што цяпер нам - беларусам - трэба мець свае школы. Што пасля беларускай пачатковай, павінны даць дзецям магчымасць вучыцца далей на роднай мове. Трэба, каб беларускімі былі таксама школы сярэдня. Прамоўцы заклікалі інтэлігенцыю, настаўнікаў, студэнтаў, пісаць школьныя беларускія падручнікі, а таксама перакладаць, што ёсць лепшае ў навуцы рускай, польскай, з іншых моваў. Там жа пачула я першы раз агністае выступленне студэнта Аркадзя Антонавіча Смоліча - будучага беларускага вучонга, першага аўтара "Геаграфіі Беларусі". А ў незабаве, пазнаёміла мяне з ім Ванда Лявіцкая і адрэкамендавала Смоліча так: крышталёва чыстай душой чала-

век. І ў гэтым я пераканалася за 20 гадоў сумеснага жыцця з ім, калі бачыла яго працавітасць, сумленнасць і бязмерную любоў да Радзімы, да беларускага народа. У тыя ж часы пачалі выдаваць ў Менску газету "Грамада", і я працавала там сакратаром рэдакцыі. А на Захараўскай, 18, пры Беларускай камітэце, быў арганізаваны гурток моладзі "Вянок". З дзяўчат, памятаю, уваходзілі ў гурток: Людвіка Свіцкая (Зоська Верас), Чэрня Пляўнік (сястра Змітрака Бядулі), Ванда Лявіцкая (дачка Яввігіна Ш.), і, калі не памыляюся, Вера і Люба Тарасік. У гуртку "Вянок" і ў рэдакцыі "Грамады", якая змяшчалася ў "Беларускай хатцы" на Захараўскай вуліцы, былі частыя гутаркі аб лёсе нашага народа, аб дарагім, любімым, хворым на сухоты паэце - Максіме Багдановічу, які паехаў лячыцца ў Ялту і памёр там у адзіноце 17 мая 1917 года. Часта гаварылі аб школе, якую наперадзе бачылі - беларускай, аб падручніках для яе. Смоліч Аркадзь Антонавіч даўно марыў аб кнізе "Геаграфія Беларусі" і некалькі гадоў збіраў адпаведны матэрыял для гэтага падручніка. Ён жа, Смоліч, і мне запрапанаваў заняцца беларускім лемантаром. Я ўзялася за гэтую працу".

Успаміны Алесі Смоліч праліваюць святло на падзеі культурнага, грамадскага жыцця Беларусі ў 1917 годзе. Цяпер ў фондзе Літаратурнага музея М. Багдановіча захоўваюцца перададзеныя сям'ёй Моас два арыгінальныя асобнікі лемантара "Зорка" Аляксандры Смоліч, 1918 і 1924 гадоў выдання. Мы ведаем, што ідэяй напісання лемантара на беларускай мове быў апантаны і Максім Багдановіч - менавіта над чытанкай для беларускіх дзетак працаваў ён ў апошнія дні свайго жыцця ў Ялце.

Ва ўспамінах аб працы над лемантаром "Зорка" Аляк-

сандра Ігнацьёўна падрабязна распавядае пра доследы папярэдніх выданняў: Цёткі (1906 года) і Вацлава Ластоўскага ("Piersaja cytanka"). Яна ўлічвае меркаванні па метадцы беларускай мовы Якуба Коласа, часта звяртаецца да Браніслава Адамавіча Тарашкевіча, даследуе рускія і польскія выданні.

Першы лемантар "Зорка" быў выдадзены ў Менску ў 1918 годзе пад цензурай кайзераўскай Германіі. Сама Алесь Ігнацьёўна паспела папрацаваць са сваім лемантаром у школе і была не вельмі задаволена. Недахопы кніжкі трэба было выправіць, а таксама напоўніць выданне больш якаснымі ілюстрацыямі. Цікава, што да другога выдання большая частка малюнкаў была выкарыстана з віленскай друкарні Б. Клецкіна: "Зрабіла гэтая так: запрапанавала я Клецкіну надрукаваць малюнкi са ўсіх клішэ, якія былі ў друкарні, у іх натураль-

ным размеры. Я атрымала ад Клецкіна з дзесятак аркушаў... З іх я мела выбраць тое, што падыходзіла да лемантара". Аляксандра Смоліч сама размяркоўвала рукапісы для друкарні на кожнай старонцы, уклеівала малюнак паміж тэксту (выразанае з аркушаў клішэ, што было ў друкарні), і карэктурку адбіткаў рабіла сама.

У гэты час Аркадзь Смоліч працаваў над сваёй "Геаграфіяй Беларусі". Жыла сям'я тады ў Вільні - наймалі кватэру насупраць цяністага зялёнага бору - Віленскага Закрэта. Гэта быў шчаслівы і плённы перыяд у сям'і Смолічаў - навуковая праца над выданнямі, якія пісаліся літаральна ў бары: "Возьмем бывала з сабой пасцілку, кніжкі, сшыткі, нейкую ежу і цацкі для дзіцяці, і на цэлы дзень забіраемся пад сосны. Была ў нас адна любімая, дакладней, дзве старыя, злучаныя паміж сабой адной тоўстай салінай у паўтарадва метры даўжынёй. Як зрабіліся гэтыя сосны, было незразумела. Можна ў іх маленькія хлапчаныя якое, жартуючы, прымацаваць галінку да ствала сасны-суседкі, і зрабіліся яны, і сталі мяняцца сваімі сокамі. Вось пад гэтымі злучанымі соснамі мы звычайна і працавалі. Раскладзіся навокал падручнікі, а на каленнях, на падложанай кніжцы мы пісалі: Аркадзь сваю геаграфію, а я працавала над "Зоркай". Котка мела сваю работу: збірала шывікі, абкручвала іх хустачкай - рабіла лялькі, лавіла лясных кузюрак, альбо проста качалася па зямлі і дрыгала нагамі. Яна ўжо ўмела гаварыць і, гледзячы на нас, звычайна напавала: "Мама піса амітал, тата піса глафію". Матэрыялы архіва, перададзеныя Віталем Берггольдавічам (сынам той самай дачушкі Коткі) - яскравая ілюстрацыя найшчаслівейшых дзён у жыцці Смолічаў.

(Працяг у наст. нумары.)

1923 - 1925 гг.

Леанід Дранько-Майсюк і Эдуард Акулін на Лідчыне

11 сакавіка з прэзентацыяй 11-га ж нумара часопіса "Верасень" Лідчыну наведалі Леанід Дранько-Майсюк і Эдуард Акулін. На гэты раз сьлынных беларускіх паэтаў і папулярызатараў беларускай літаратуры ды беларускай мовы прымалі Ваверская і Дзітвянская школы.

Ваверка або Ваверка захавала ўсе рысы адвечнага беларускага мястэчка з цудоўнай белварускай школай і цудоўнымі беларускімі дзеткамі, якія з радасцю і захапленнем успрымалі апавяды і вершы Леаніда Дранько-Майсюка, песні Эдуарда Акуліна і ўсю беларускую атмасферу сустрэчы.

Ваверская школа - адна з аддаленых. Некаторыя дзеці казалі, што да іх паэты прыехалі ўпершыню, але на тое яна і школа, каб кожны дзень нешта было ўпершыню, і, безумоўна, для малодшых класаў такая сустрэча магла быць першай, але вельмі карыснай, бо ў школе засталася не толькі шмат часопісаў, кніг і аўтографіў, але і ладны скрыдлік беларускасці высокага гатунку.

У Дзітве ад моманту заснавання і ўжо сорок гадоў школа руская, бо сама Дзітва - гэта схаваны за старажытнай назвай малады пасёлак побач з аднайменным торфапрадпрыемствам і вёскай Кульбакі, якую ператварылі ў вуліцу Саўгасную, а маглі б проста пакінуць назву Кульбакі ці на крайні выпадак - Кульбацкая.

У гэтай рускай школе ў цэнтры беларускага абшару відавочна беларускасці не хапае, і тут яе дапаўняюць, дабіраюць як толькі могуць. Тут створаны не дзе 20 гадоў назад выдатны этнаграфічны музей, у якім і сустрэлі менскіх паэтаў на пачатку.

Тут Дзень роднай мовы сёлета ішоў з усім размахам аж два тыдні. Тут і ў школьнай зале дзеці ў нацыянальных строях прывіталі і правялі паэ-

таў беларускімі песнямі. Каб жа ва ўсіх рускамоўных школах нехапоў беларускасці кампенсавалі хаця б так, як у Дзітве.

За такі прыём госці не маглі не аддзячыць гаспадароў высокім беларускім паэтычным словам, а і песнямі і заклікамі да маладых дзітвянцаў

пісаць у моладзевы літаратурны часопіс "Верасень".

Яраслаў Грынкевіч.

На здымках: Леанід Дранько-Майсюк і Эдуард Акулін у Ваверскай школе; у Дзітвянскім музеі; з дзітвянскімі дзецьмі.

На Лідчыне пачалі сяўбу са старадаўняга абраду "Засеўкі"

Упершыню на Лідчыне старт пасяўной даў старадаўні земляробчы абрад "Засеўкі", арганізаваны спецыялістамі Лідскага раённага цэнтравярмяства і традыцыйнай культуры.

На свята прыехалі кіраўнікі райвыканкама і ўсіх гаспадарак раёна. Да іх звярнуліся клірык Храма Усіх Святых горада Ліды айцец Леанід і ксёндз Валерый з Беліцы. Яны заклі-

калі Божае дабраслаўленне на працу людзей, адслужылі малебен і акрапілі святой вадой прысутных і сельгастэхніку. А затым адбылося сімвалічнае засяванне першай паласы, дзе ўдзельнічалі галоўныя сейбіты ўсіх калгасаў Лідскага раёна.

Нават тыя людзі, якія не ведаюць народных традыцый, вераць што ўраджай залежыць ад рукі таго, хто сеяў. Таму, як і па народных традыцыях выбар чалавека з "лёгкай рукой" праходзіў па лесіку. І выбар выпаў на галоўнага гаспадара раёна - першага намесніка старшыні Лідскага райвыканкама начальніка кіравання сельскай гаспадаркі і харчавання Сяргея Сяргеевіча Чаркоўскага. Прадстаўнікі ўсіх калгасаў усыпалі ў агульную сявеньку Лідчыны па жмені свайго зёрна. І пасля таго, як галоўны сейбіт кінуў першую

жменю, да сяўбы далучыліся ўсе астатнія прадстаўнікі гаспадарак.

Нашы продкі верылі, што прырода садзейнічае чалавеку, калі ён ставіцца да яе з вялікай павагай. Традыцыйныя беларускія песні (песні-вясянянкі), якія перадаюць гэтую мудрасць, прагучалі ад удзельнікаў фальклорнага калектыву "Талер" Лідскага РЦРІТК. Замовамі і песнямі звярнуліся самадзейныя артысты да поля і ўдзельнікаў пасяўной.

"Засеўкі" прайшлі, але наперадзе вельмі адказная праца - сяўба ў гаспадарках Лідчыны. Ад таго, наколькі зладжана пройдзе пасяўная кампанія, шмат у чым будзе залежаць будучы ўраджай - у гэтым упэўненыя ўсе кіраўнікі сельскіх гаспадарак раёна.

Н. ВАЙЦЮКЕВІЧ,
метадыст па этнаграфіі і фальклору Лідскага раённага метадычнага цэнтравярмяства і народнай творчасці. Фотаздымкі аўтара.

Рэдактар Станіслаў Вацлававіч Суднік

Рэдакцыйная калегія:

Алена Анісім, Юрась Бабіч, Юля Бажок, Марыя Баравік, Вінцук Вячорка, Аляксей Карпенка, Эла Оліна, Ігар Пракаповіч, Аляксей Пяткевіч, Уладзімір Содаль, Станіслаў Суднік, Павел Сцяцюк, Алег Трусаў, Дзяніс Тушыньскі, Аляксей Шалахоўскі.

<http://naszaslowa.by/> <http://pawet.net/>
<http://kamunikat.org/> <http://tbn-mova.by/>
<http://nashaslova.mns.by/>

Аўтары цалкам адказныя за падбор і дакладнасць прыведзенай інфармацыі

Газета надрукавана ў Лідскай друкарні. 231300, г. Ліда, вул. Ленінская, 23.
Выдавец: Установа інфармацыі "Выдавецкі дом ТБМ".
Газета падпісана да друку 23.03.2015 г. у 17.00. Замова № 724.
Аб'ём 2 друкаваныя аркушы. Наклад 2000 асобнікаў.
Падпісны індэкс: 63865.
Кошт падпіскі: 1 мес. - 8750 руб., 3 мес. - 26250 руб.
Кошт у розніцу: па дамоўленасці.

Заснавальнік:

ТБМ імя Францішка Скарыны.

Пасведчанне аб рэгістрацыі № 908 ад 18 снежня 2009 г. выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Адрас рэдакцыі:

231293, Лідскі р-н, в. Даліна.

Адрас для паштовых адпраўленняў:

231282, г. Ліда-2, п/с 7.

E-mail: naszaslowa@tut.by